

SAAREPEEDI VALLA ÜLDPLANEERINGU
KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISE HINDAMISE

A R U A N N E

Juhtekspert: Arvo Järvet

Tellija: Saarepeedi Vallavalitsus

Tartu 2008

SISUKORD

1. SISSEJUHATUS	3
2. ÜLEVAADE KSH LÄBIVIIMISEST	4
2.1 Keskkonnamõju strateegilise hindamise korraldamine	4
2.2 KSH osapooled	6
2.3 Viited käsitletud infoallikate kohta	7
2.4 Saarepeedi valla üldplaneeringu ja KSH eesmärgid	9
3. LOODUSLIKUD JA SOTSIAALMAJANDUSLIKUD TINGIMUSED	10
3.1. Looduslikud tingimused	10
3.1.1 Ala geoloogiline ehitus	11
3.1.2 Kohakliima	12
3.1.3 Veestik ning veeolud	14
3.1.4 Kaitstavad loodusobjektid	19
3.1.5. Maastik ja maakasutus	24
3.1.5.1 Väärtuslikud maastikud	25
3.1.6 Rohevõrgustik	29
3.2 Sotsiaalmajanduslikud tingimused	30
3.2.1 Teedevõrk	31
3.2.2 Tootmisettevõtted	32
3.2.3 Veevarustus ja kanalisatsioon	32
3.2.4 Jääkreostus	34
4. KAVANDATAVA TEGEVUSE KESKKONNAMÕJU	36
4.1. Maakasutuse sihtotstarbe muutmine	37
4.2. Suuremad tootmisehitised	37
4.3 Maavarade kaevandamine	41
4.4 Mõju hüdrograafilisele võrgule	44
4.5 Sotsiaalmajanduslikud mõjud	45
4.6 Mõju kultuurmaastikele	46
4.7 Miljööväärtuslike alade keskkonna hoidmine	47
5. SOOVITUSED NEGATIIVSE KESKKONNAMÕJU VÄLTIMISEKS JA LEEVENDAMISEKS	49
6. SOOVITUSED KESKKONNASEIRE KORRALDAMISEKS	50
7. ALTERNATIIVSED VARIANDID	52
7.1 Alternatiivsete arenguvariantide valik	52
7.2 Alternatiivsete variantide võrdlus	54
KOKKUVÕTE	57
LISAD	60

1. SISSEJUHATUS

Saarepeedi valla üldplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) algatamise aluseks on Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduses (KeHJS) sätestatud nõuded. KSH eesmärk on planeeringu elluviimisest tulenevate otseste ja kaudsete keskkonnamuutuste analüüsimine, võimalike kahjulike mõjude prognoosimine ning vajadusel leevendavate meetmete väljapakumine. KSH läbiviimine peab andma planeeringu tellijale, koostajale ja avalikkusele teada erinevate arengutsenaariumide mõjust nii loodus- kui ka sotsiaal-majanduslikule keskkonnale. KSH on sisuliselt üks osa üldplaneeringu koostamisest ning peaks aitama selgitada, miks ja kuidas jõuti lõpliku planeeringulahenduseni.

Vastavalt KeHJS-s sätestatud nõuetele on keskkonnamõju strateegilisel hindamisel järgmised eesmärgid:

- 1) arvestada keskkonnakaalutlusi strateegilise planeerimisdokumendi koostamisel ja kehtestamisel;
- 2) sobivaima lahendusvariandi leidmine arvestades laiemat üldsuse huvisid ja pikaajalist dimensiooni;
- 3) ühiskondlike kokkulepete ning kompromisside otsimine;
- 4) planeerimise interdistsiplinaarsuse (multidistsiplinaarsuse) suurendamine;
- 5) edendada säästvat arengut.

Saarepeedi valla üldplaneeringu tulemusel korrastatakse maa- ja veealade üldised kasutamise- ja ehitustingimused ning tagatakse selle abil miljööväärtuslike hoonestusalade, väärtuslike parkide, haljasalade, maastikuelementide, looduskoosluste ning roheline võrgustiku säilimine ja kaitse valla territooriumil. KSH eesmärgiks käesoleva töö raames oli konkreetsemalt välja selgitada valla üldplaneeringu lahenduse rakendamise kaasnevate mõjude ulatus ja olulisus sotsiaalse ja majandusliku ning loodusliku keskkonna mõistes. Hindamise läbiviimisel oli põhiorhk järgmistel tegevustel:

- analüüsiti üldplaneeringu keskkonnaosas toodud taustinformatsiooni; selgitati üldplaneeringu eesmärke ning nende vastavust keskkonnaalastele eesmärkidele;
- määratleti pikaajalised ja lühema perioodi keskkonnaeesmärgid;

- hinnati meetmete võimalikku positiivset ja negatiivset olulist keskkonnamõju.

Mõjude hindamise käigus analüüsiti negatiivsete mõjude esinemise korral nende leevendamise, positiivsete mõjude ilmnemisel nende tugevdamise vajadusi ja võimalusi, mis omakorda võib kaasa tuua vajaduse muuta või täiendada üldplaneeringu lahendust. Keskkonnamõju peetakse oluliseks, kui see võib ületada käsitletaval alal keskkonnataluvust, põhjustada keskkonnas pöördumatuid muutusi või seada ohtu inimese tervise ja heaolu, kultuuripärandi või vara. Saarepeedi valla üldplaneeringuga püütakse tagada valla võimalikult harmooniline areng loodusega seotud inimsõbraliku elamupiirkonnana.

Saarepeedi valla keskkonnamõjude strateegilise hindamise tulemuseks on tasakaalustatum planeeringulahendus nii avalike huvide, erinevate keskkonnanäitajate kui ka olulisemate huvigruppide vajaduste viisi. Keskkonnamõjude hindamisel lähtuti valla elukeskkonda kõige enam mõjutavatest teguritest. Seetõttu on KSH aruandes suuremat tähelepanu pööratud järgmistele osadele:

- valla üldise ruumilise arengu suunad ja võimalused;
- toimiva pärandkultuurimaastiku säilitamine;
- ajaloo- ja ehituspärandi säilitamine, korrastamine ja taaskasutamine;
- kaitsealad ja rohevõrgustik;
- koostöö naaberomavalitsustega.

2. ÜLEVAADE KSH LÄBIVIIMISEST

2.1. Keskkonnamõju strateegilise hindamise korraldamine

Saarepeedi valla üldplaneering on algatatud vallavolikogu 11. mai 2006.a. määrusega nr 10 (lisa 1). Sama määrusega algatati ka üldplaneeringu keskkonnamõju strateegiline hindamine (KSH). KSH programmi avalikustamisest ning avaliku arutelu koosoleku toimumise kohast ja ajast teatati väljaandes Ametlikud Teadaanded 9. jaanuaril 2008.a. ja Viljandimaa maakondlikus ajalehes Sakala 10. jaanuaril 2008.a. Samast ajast oli tutvumiseks kättesaadav KSH programmi eelnõu nii elektrooniliselt valla veebilehel kui ka väljatrükina paberil

vallamajas.

KSH programmi eelnõu saadeti tutvumiseks Muinsuskaitseametile, Viljandi Maavalitsusele, Keskkonnainspeksioonile, Viljandimaa Keskkonnateenistusele ja Eesti keskkonnaühenduste kojale. Programmi avalikustamise ajal asutustelt ega üksikisikutelt ettepanekuid, küsimusi ega vastuväiteid ei saanud. Saarepeedi valla üldplaneeringuga kavandatud tegevused ei põhjusta piiriülest olulist keskkonnamõju.

Keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi avaliku arutelu koosolek toimus 25. jaanuaril 2008.a. Saarepeedi vallavalitsuses. Koopia koosoleku protokollist ja osavõtjate registreerimislehest on lisatud käesolevale aruandele (lisa 2). Koosolekust võttis osa 8 inimest – 7 vallavalitsuse esindajat ning KSH juhtekspert. Koosolekul programmi kohta ettepanekuid, küsimusi ega vastuväiteid ei esitatud.

KSH programm kiideti heaks Viljandimaa Keskkonnateenistuse juhataja 5. veebruari 2008.a. korraldusega nr 325 (lisa 3), mis saadeti KSH juhtekspertidele Viljandimaa Keskkonnateenistuse 5. veebruari 2008.a. kirjaga nr 43-11-4/3734-3 (lisa 4). Programmi heakskiitmise otsuses täiendusi ega parandusi ei esitatud. Programm on lisatud käesolevale aruandele (lisa 5).

KSH aruande eelnõu saadeti tutvumiseks Viljandi Maavalitsusele, Keskkonnainspeksioonile, Viljandimaa Keskkonnateenistusele ja Eesti keskkonnaühenduste kojale. Avalikustamise ajal esitas aruande kohta tähelepanekud Viljandimaa Keskkonnateenistus 25. septembri 2008.a. kirjaga nr 43-11-4/3734-5 (lisa 6). Keskkonnateenistus esitas 17 tähelepanekut, mis on jaotatavad järgmiselt:

- vormistusvead – 3;
- väikesed täiendused ja parandused – 6;
- vajalik on detailsem käsitus – 2;
- keskkonnateenistuse tähelepaneku mõte ei ole mõistetav – 1;
- keskkonnateenistuse tähelepanek ei ole seotud käesoleva KSH-ga – 5.

Viljandimaa Keskkonnateenistuse tähelepanekuid on arvestatud KSH aruande täiendamisel ja

parandamisel, välja arvatud nende tähelepanekute osas, mis ei ole aruandega seotud. Ülevaade tähelepanekute arvestamisest või mitteametustamisest on antud Viljandimaa Keskkonnateenistusele saadetud vastuskirjas (lisa 7).

Keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande avaliku arutelu koosolek toimus 25. septembril 2008.a. Saarepeedi vallavalitsuses. Koopia koosoleku protokollist ja osavõtjate registreerimislehest on lisatud käesolevale aruandele (lisa 8). Koosolekust võttis osa 7 inimest – 6 vallavalitsuse esindajat ning KSH juhtekspert. Koosolekul esitati aruande teemal ettepanek, et võiks kajastada rõhutatult Karula mõisa kõrvalhoonete taastamise vajalikkust, et luua võimalused mõisaansambli täielikumaks korrastamiseks. Aruande kohta koosolekul küsimusi ega vastuväiteid ei esitatud.

Metoodika. Käesoleva KSH läbiviimisel on kasutatud Eestis üldlevinud KSH hindamise protseduuri:

- ülesande püstitamine,
- varem kogutud materjali analüüs,
- planeeringu materjalide analüüs,
- alternatiivide võrdlus ja analüüs,
- kameraalne töö,
- kohtülevaatus,
- eksperthinnangu koostamine,
- üldplaneeringu ja KSH koostajate ühised töökoosolekud ja infovahetus jm.

2.2. KSH osapooled

Arendaja ja KSH korraldaja: Saarepeedi vallavalitsus (kontaktisik arendusnõunik Salme Kopliskask, tel. 53 84 40 44).

Järelevalvaja: Viljandimaa Keskkonnateenistus (kontaktisik Kristi Põllumäe, Paala tee 4, 71014 VILJANDI).

Eksperdid: Arvo Järvet, juhtekspert (keskkonnamõju hindamise tegevuslitsents KMH0057), Tartu Ülikooli geograafia osakonna lektor, (Vanemuise 46, 51014 TARTU; tel 55 962 026, e-post: ajarvet@ut.ee; Külli Kell, planeerija; Andres Piir, veeinsener, OÜ Inseneribüroo Urmas Nugin.

Huvitatud isikud ja organisatsioonid: osalevad KSH protsessis avaliku menetluse teel. Üldplaneering tuleb kooskõlastada Saarepeedi valla naaberomavalitsustega: Pärsti, Suure-Jaani, Kolga-Jaani ja Viiratsi vallaga ning Viljandi linnaga. Kohalike elanike programmi ega aruande kohta arvamusi, ettepanekuid, vastuväiteid või küsimusi ei saanud. Samuti ei võtnud kohalikud elanikud ega asutuste esindajad, v.a. Saarepeedi vallavalitsuse töötajad, osa KSH programmi ning aruande avaliku arutelu koosolekutest, mis toimusid Saarepeedi vallavalitsuses vastavalt 25. jaanuaril 2008.a. ning 25. septembril 2008.a.

2.3. Viited käsitletud infoallikate kohta

Saarepeedi valla üldplaneeringu strateegilise keskkonnamõju hindamise läbiviimisel on kasutatud materjale, millest olulisemad on järgmised:

Arengukavad, kontseptsioonid

1. Saarepeedi valla 2008–2013.a. arengukava. Kinnitatud Saarepeedi Vallavolikogu 11. oktoobri 2007.a. määrusega nr 43, kehtib alates 01.01.2008.
2. Saarepeedi valla ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni arengukava aastateks 2005–2017. Kinnitatud Saarepeedi Vallavolikogu 6. jaanuari 2005. a. määrusega nr 23. Arengukava muudeti ja täiendati Saarepeedi Vallavolikogu 6. juuli 2006.a. määrusega nr 14.
3. Saarepeedi kooli arengukava 2008–2013. Kinnitatud Saarepeedi Vallavolikogu 14. veebruari 2008. a määrusega nr 53.

Planeeringud, arengustrateegiad ja arenguskeemid

1. Viljandimaa maakonnaplaneering 2005–2010. Viljandi Maavalitsus, 2005.
2. EESTI 2010. Üleriigiline territoriaalmajanduslik planeering.
3. Viljandi maakonna teemaplaneering "Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused. Roheline võrgustik. Viljandi maakond." Viljandi Maavalitsus, 2005.
4. Viljandimaa maakonnaplaneering. Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused. Viljandi Maavalitsuse planeeringutalitus, 2004.
4. Väärtuslike maastike määratlemine. Metoodika ja kogemused Viljandi maakonnas. 2001.
5. Maa-arhitektuur ja –maastik. Uurimine ja hoidmine. Valdkonna arengukava 2007–2010. Eesti Vabariigi Kultuuriministeerium, Tallinn, 2006.
6. Eesti maaelu arengu strateegia 2007-2013. Eesti Põllumajandusministeerium, 2006.
7. Eesti regionaalarengu strateegia. 1999.

Muud materjalid

1. A. Järvet, 2002. Oluline inimõju veele ja veekogudele Võrtsjärve vesikonnas. Ülevaade Võrtsjärve alamvesikonna veemajanduskava koostamiseks. Käsikiri Viljandimaa Keskkonnateenistuses.
2. R. Järvekülg, R. Veeroja, M. Tambets, J. Tambets. 2005. Võrtsjärve alamvesikonna veemajanduskava koostamine III etapp. Vooluvete kalastik, kaitstavad liigid ja elupaigatüübid. Käsikiri Tartumaa keskkonnateenistuses.
3. Võrtsjärve alamvesikonna veemajanduskava eelnõu. Kava koordineerija Tartumaa Keskkonnateenistus, 2007.
4. Anneli Palo (koostaja). Natura 2000 metsaelupaigad. EV Keskkonnaministeerium, 2004.
5. Eerik Leibak ja Lauri Lutsar (toim.). Eesti ranna- ja luhaniidud. Tallinn, 1996.

Üldplaneeringu lahendus ning materjalides toodud taustinformatsioon on piisav järelduste

tegemiseks, pidades silmas keskkonnaseisundi tõenäolist muutust planeeritud meetmete osalise või täieliku rakendamise tingimustes. Esitatud seletuskiri ja planeeringu joonised annavad piisavalt täpselt edasi kavandatud tegevusi, mille võimalikku keskkonnamõju tuleb hinnata.

2.4. Saarepeedi valla üldplaneeringu ja KSH eesmärgid

Vastavalt lähteülesandele on Saarepeedi valla üldplaneeringu koostamise eesmärgiks luua juriidiliselt korrektne dokument valla ehitustegevuse ja maakasutuse koordineerimiseks ja reguleerimiseks, et tagada:

- valla areng hinnatud elamispiirkonna ja puhkealana;
- tasakaalustatud looduskasutus;
- vajadustekohase sotsiaalse infrastruktuuri objektide rajamisvõimalus;
- keskkonnanõuetele vastava tehnilise infrastruktuuri rajamine;
- muinsus- ja looduskaitseobjektide ning rohealade säilimine ja ühendamine võrgustikuga;
- külaliikumisele kaasaaitamine ning seeläbi elava ajaloo- ja kultuuripärandi säilitamine.

Üldplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise läbiviimiseks valiti esmalt vastavalt kohalikule eripärale valdkonnad, millele avalduvat keskkonnamõju käesolevas dokumendis käsitletakse. Igas valdkonnas püstitati KSH eesmärgid (tabel 1), mille suhtes üldplaneeringu meetmete mõju hinnatakse. Nende hulgas on üksikult võttes valdavalt tegevused, millega kaasnevat keskkonnamõju ei ole vaja hinnata Keskkonnamõju hindamise ja juhtimissüsteemi seaduse kohaselt. Kuid planeeringu koostamisel võib siiski osutada vajalikuks neid tegevusi analüüsida koosmõjus teiste tegevustega.

Tabel 1. KSH valdkonnad ja püstitatud eesmärgid Saarepeedi valla üldplaneeringu rakendamisega kaasnevate keskkonnamõjude hindamiseks.

KSH valdkond	Eesmärgid
Vesi ja veekogud	• Hoida heitveereostust sellisel tasemel, et ei toimuks

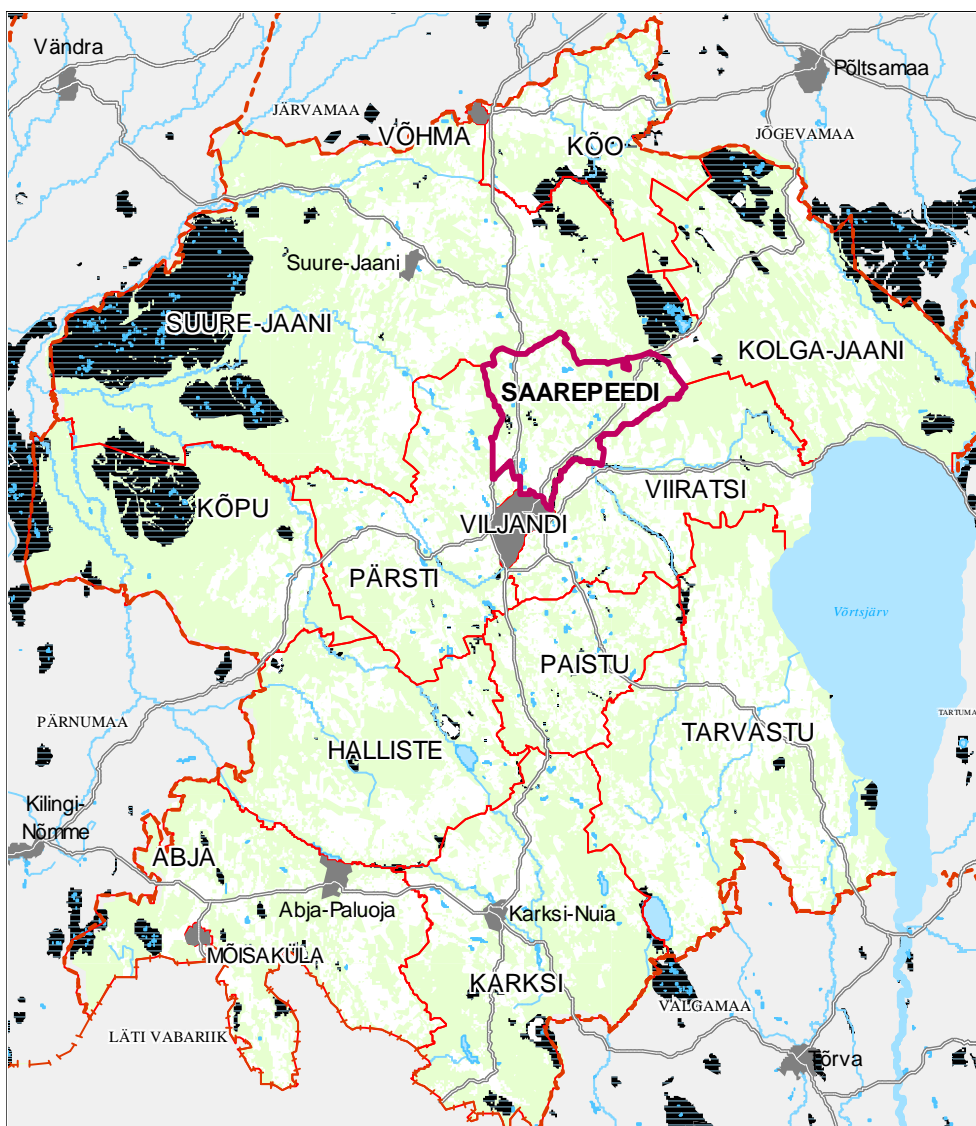
KSH valdkond	Eesmärgid
	<p>veekogude veekvaliteedi halvenemist</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hoida veekasutust sellisel tasemel, et ei toimuks ületarbimist • Vältida pinnase, pinna- ja põhjavee saastumist • Säilitada ja vajadusel taastada veekogude hea seisund
<p>Bioloogiline mitmekesisus, taimestik ja loomastik</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Säilitada bioloogilist mitmekesisust • Hoida ära negatiivseid mõjusid kaitsealadele, kaitsealustele liikidele ja kaitstavatele loodusobjektidele • Tagada toimiv rohevõrgustik
<p>Maastik ja kultuuripärand, sh väärtuslikud maastikud</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Säilitada kultuurimälestisi ja kultuurilooliselt olulisi paiku • Säilitada kohalike maastike mitmekesisus ja omapära • Luua uusi hooneid ja rajatisi selliselt, et need sobiksid keskkonda • Säilitada väärtuslikke maastikke
<p>Elanikkonna heaolu ja tervis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tagada elanikkonnale võimalused looduses viibida ja liikuda • Toetada tervislike eluviise • Tõsta elanikkonna turvalisust
<p>Sotsiaal-majanduslik sfäär</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tagada avalike teenuste kättesaadavus kõigile • Tagada spordi-, puhke- ja vabaaja veetmise võimaluste kättesaadavus kõigile • Arendada infrastruktuuri • Soodustada mitmekülgsel ettevõtluse arengut

3. LOODUSLIKUD JA SOTSIAALMAJANDUSLIKUD TINGIMUSED

3.1. Looduslikud tingimused

Saarepeedi vald asub maastikuliselt suuremas osas Sakala kõrgustikul, täpsemalt kõrgustiku põhjapoolses osas. Pindalalt väike osa valla idapoolmikust paikneb Võrtsjärve madalikul.

Valla pindala on 98,3 km², mis moodustab 2,7% Viljandimaa pindalast. Vald on pindalalt väikseimate omavalitsuste hulka kuuluv Viljandimaal. Põhjas piirneb Saarepeedi vald Suure-Jaani vallaga, kirdes ja idas Kolga-Jaani vallaga, kagus ja lõunas Viiratsi vallaga, kusjuures lõunapiir kulgeb piki Tännassilma jõe ülemjooksu ning edelas ja läänes Viljandi linnaga ja Pärsti vallaga (joonis 1). Loodustingimustest tulenevalt on vald maakasutuse poolest jaotatav enam-vähem võrdselt põllumajandus- ja metsamaastikuks. Viimastel aastakümnetel on metsasuse suurenemise ja põllumajandusmaa vähenemise tõttu kohati ajalooline maastikumuster veidi muutunud. Praegu on valla metsasus ca 45 % ning põllumajandusmaa osatähtsus veidi alla 40 %.

Joonis 1. Saarepeedi valla paiknemise skeem.

3.1.1 Ala geoloogiline ehitus

Aluspõhi

Saarepeedi vald jääb kogu oma territooriumi ulatuses Devoni ladestu avamusalale. Aluspõhja avamuse moodustavad Devoni ladestu liivakivid, mis on kaetud valdavalt mõne, kohati kuni 20–30 m paksuse pinnakattekihiga. Avamusala moodustavad Aruküla lademe punase värvusega liivakivid, mis on kaetud keskmiselt mõne kuni mõnekümne meetri paksuse kvaternaarisetetega. Aluspõhi ei ole määrav tegur keskkonnaprobleemide valdkonnas. Aluspõhja paljandid Saarepeedi valla territooriumil puuduvad. Aluspõhi ei avalda otsest mõju teistele looduskomponentidele ning valla üldplaneeringus ja selle keskkonnamõju hindamisel jääb arvestamata.

Pinnaehitus

Saarepeedi valla alal olevale Sakala kõrgustikule on omane orgudest liigestatud lainja maastiku domineerimine. Orud on valla põhjapoolmiku pinnamoe peamised liigestajad. Tähelepanuväärsemad orud on Tánassilma org ja sellest väiksem Válgita org, mis on Tánassilma oru põhjapoolne külgorg. Valla idapoolmiku suuremaks reljeefi liigestajaks on Uueveski oja org, mis selgekujulise oruna algab Võistre küla kohalt, Karula järvest ca 2 km põhja poolt. Vanadele orgudele on iseloomulikud võrdlemisi järsud metsakasvanud veerud ja neis voolavatele jõgedele soostunud lamm. Valla lõunapoolmikul on pinnamoe liigestus põhjustatud ooside, kohati ka mõhnastike esinemisest. Tuntuim ooside ala on Saarepeedi-Válgita vahemikus, kus oosiahelik ulatub lõunaotsaga Tánassilma orgu. Oosiaheliku kõige kagupoolseimat lavajat oosi nimetatakse Varese mägedeks.

Valla ülejäänud piirkondadest oluliselt erinev on idaserv, mis maastikuliselt jääb Võrtsjärve madaliku äärealale. Pinnakattes on seal domineerivad soo- ning jääjärvede setted, mis maakasutuses omakorda põhjustab metsade suurema osatähtsuse kultuurkõlvikute suhtes. Saarepeedi valla territooriumil pinnakattesetted on valdavalt kujunenud aluspõhja kulutusel

jääliustike poolt kui ka hilisemal setete kuhjumisel jääjärvedes, nendest jäänud jäänukjärvedes ja hilisemal soostumisel.

3.1.2 Kohakliima

Saarepeedi vald asub mereliselt mandrilisele kliimale ülemineku alal: ühelt poolt avaldab mõju Läänemeri ja teiselt poolt mandriline idapoolne ala. Kliima iseloomustamiseks saab kasutada Viljandi meteojaama vaatlusandmeid. Viljandi meteojaam paikneb Viljandi linnas, jäädes Saarepeedi valla piiri lähedale. Talvine temperatuur on sama või veidi kõrgem kui mujal Kesk- ja Lõuna-Eestis, suvine jälle tihti kõrgem kui Eestis keskmiselt. Pilves päevi on aastas keskmiselt 119, sademetega päevi 191. Sademeid on külmaperioodil 250 mm, soojaperioodil 470 mm ümber; aastasummas keskmiselt 683 mm. Aasta keskmine temperatuur on 5,2 kraadi, kõrgeim juulis ja madalaim veebruaris. Kuude keskmise õhutemperatuuri ning sademete andmed koos äärmuslike (suurima ja väikseima) näitajatega on esitatud tabelis 2.

Tabel 2. Andmed Saarepeedi valla kuu ning aasta keskmise õhutemperatuuri ja sademete kohta Viljandi meteojaama andmeil

Kuu	Õhutemperatuur			Sademed		
	Keskmine	Kõrgeim	Madalaim	Keskmine	Suurim	Väikseim
1	-5,7	0,7	-16,1	48	102	7
2	-6,0	2,3	-15,0	36	107	6
3	-2,2	2,6	-9,5	33	90	4
4	4,3	9,0	-0,8	38	102	4
5	10,7	14,5	7,4	49	112	4
6	15,1	18,7	12,0	71	176	10
7	16,7	20,0	14,2	82	191	12
8	15,6	18,7	12,8	83	205	4
9	10,6	13,7	6,6	66	224	13
10	5,8	9,1	1,1	66	165	9

11	0,3	3,9	-6,3	58	120	11
12	-3,4	1,5	-12,2	53	139	6
Aasta	5,2	7,2	3,3	683	1001	450

Üldklimaatilised tingimused ei põhjusta erinevusi valla erinevates piirkondades. Mikroklimaatilisel on aga suured erinevused orgudes, kus oru veerude, põhja ja pervealade vahel kujunevad ajuti suured temperatuurierinevused. Oru põhjas on suurem öökülmaht, rohkem esineb udu ja kastet ning talvel võib esineda väike negatiivse temperatuuri erinevus pervealadega võrreldes. Valla üldplaneeringu seisukohalt sedavõrd väikesed erinevused erilist kaalu ei oma ning neid pole võimalik arvesse võtta. Kuid talukohtade rajamisel on ajalooliselt mikrokliima tingimusi arvestatud ja samu põhimõtteid peaks arvestama ka detailplaneeringute koostamisel. Mikroklimaatilisi tingimusi ei muuda väikesed järved ega paisjärved, sest väikese mahu tõttu on nende veekogude soojuslik akumulatsioon väike.

Eestis on päikesekiirguse ja õhutemperatuuri erinevused aastaajati vägagi suured. Nelja kuu — mai, juuni, juuli, augusti — jooksul langeb meil Tartu–Tõravere Aktinomeetriaama andmetel keskmiselt 63% summaarse kiirguse aastasummast, samas kui perioodil novembrist veebruarini jõuab maapinnani vaid 6,8%. Niisuguse kiirgusrežiimi tingimustes kujuneb küllalt selge aastaegade vaheldumine. Kliimaatiliste aastaegade puhul on lisaks põhjaaastaegadele kasutusel ka vaheaastaajad. Andmed Saarepeedi valla kliimaatiliste aastaegade alguse ja kestuse kohta on toodud tabelis 3.

Tabel 3. Kliimaatiliste aastaegade keskmine algus ja kestus Viljandi meteojaama andmeil

Näitaja	Kevadtalv	Varakevad	Kevad	Suvi	Sügis	Hilissügis	Eeltalv	Talv
Algus	2. märts	3. aprill	20. aprill	30. mai	3. sept.	23. okt.	11. nov.	17. det.
Kestus	32	17	40	95	50	19	37	76

3.1.3 Veestik ning veolud

Saarepeedi vald paikneb veelahkmelisel alal – valla idapoolmik kuulub Peipsi järve vesikonda, läänepoolmik Väinamere vesikonda. Täpsemalt väljendades valla territoorium jaotub hüdrograafiliselt peamiselt Tánassilma jõe ja Viljandi järve valgla vahel; ainult ca 3 km² suurune ala valla põhjaservast jääb Navesti jõkke suubuva Tääksi oja valgale. Valla territooriumist jääb 64 km² ehk 65 % Tánassilma jõe valgale ning 34 km² ehk 35 % Pärnu jõgikonda (tabel 4). Valla suurem jõgi – Tánassilma on ühtlasi piirijõeks Viiratsi vallaga.

Saarepeedi valla veestiku saab jaotada järgmiselt:

- a) vooluveestik: jõed, ojad, peakraavid ja kraavid (detailkuivenduskraave arvestamata);
- b) seisuveekogud: järved, paisjärved ning vähe väikesi tiikisid.

Vooluveekogud. Saarepeedi valla lõunapiiriks olev Tánassilma jõgi on Eesti keskmise suurusega vooluveekogu. Kõik ülejäänud ojad ja peakraavid on väga väikesed vooluveekogud. Kuna Tánassilma jõest jääb Saarepeedi valda jõe lähtelõik, siis on tegelikult kõik valla vooluveekogud väikesed ning väikese valgla ja veevaesed. Saarepeedi valla vooluveekogud võib jaotada tinglikult 5 gruppi:

- 1) Eesti ametlikus vooluveekogude nimestikus olevad jõed, ojad või kraavid;
- 2) põllumajandusmaa kuivenduseks rajatud kogujakraavid;
- 3) põllumajandusmaa kuivenduskraavid (detailkuivendusvõrk);
- 4) metsamaa kuivenduseks rajatud kogujakraavid;
- 5) metsakuivenduskraavid (detailkuivendusvõrk).

Tabelis 4 on andmed esitatud esimese grupi veekogude kohta, sest riiklikus katastris seniajani ei arvestata detailkuivenduskraavidega ega kogujakraavidega. Tabeli koostamisel on arvestatud nende vooluveekogudega, mis on esitatud Eesti vastavas ametlikus nimekirjas (Eesti NSV jõgede, ojade ja kraavide nimestik, 1986). Eesti vooluveekogude nimekirjas on Saarepeedi vallast 10 veekogu. Neist kogupikkuses on valla territooriumil Vãlgita oja, Viru oja ning Võistre oja.

Tabel 4. Saarepeedi valla vooluveestik

Kood	Nimi	Pikkus, km	Pikkus Saarepeedi vallas, km	Valgla, km ²	Valgla Saarepeedi vallas, km ²
TÄNASSILMA JÕGIKOND			29.6		64
10180	Tänassilma jõgi	34.0	8.5	454	64
10181	Viru oja	5.0	5.0	10.6	10.6
10182	Välgita oja	12.0	12.0	27.5	27.5
10194	Terase pkr.	6.0	1.0	7.9	1.1
10199	Jamsu pkr	10.0	1.7	29.4	4.8
10200	Jamsu kr	6.0	1.4	10.3	1.8
PÄRNU JÕGIKOND			17.5		34
11392	Uueveski oja	15.0	11.0	36.1	31
11393	Võistre oja	5.0	5.0	16.4	16.4
11394	Valuoja	9.0	0.8	14.2	0.3
11335	Tääksi oja	12.0	0.7	64.8	2.7
KOKKU			47.1		98

Veestiku tiheduse arvutus sõltub sellest kui võrd väikesi vooluveekogusid võetakse arvesse. Eesti vooluveestiku tiheduse arvutamisel ei arvestata üldjuhul kuivendus- ja kogujakraavidega ning enamik peakraave jääb samuti arvestusest välja. Selleks et kriteeriumid oleksid üheselt käsitletavad on põhjendatud vooluveestiku tiheduse arvutamine nende veekogude järgi, mis on toodud Eesti vooluveekogude ametlikus nimestikus maaparanduse kogujakraave arvestamata. Saarepeedi vallas saame niiviisi talitades vooluveekogude kogupikkuseks 44 km. Vooluveestiku tiheduseks kujuneb sel juhul 0.48 km/km², mis on veidi suurem Eesti keskmisest näitajast.

Saarepeedi valla vooluveekogude kalastiku väärtuse kohta leiab vähe andmeid, sest vooluveekogud on väikesed ning nende kalastikuline väärtus seetõttu tagasihoidlik. Võrtsjärve alamvesikonna veemajanduskava III etapi materjalide hulgas on antud põgus ülevaade Tänassilma jõe kalastikust, mille on koostanud MTÜ Eesti Loodushoiukeskus; autorid R. Järvekülg, R. Veeroja, M. Tambets, J. Tambets. 2005. (Võrtsjärve alamvesikonna

veemajanduskava koostamine III etapp. Vooluvete kalastik, kaitstavad liigid ja elupaigatüübid.) Kuna Saarepeedi valla piiriks oleva Tánassilma jõe ülemjooks (lõik ülalpool Ärna jõe suuet) on aastakümneid olnud väga tugevasti reostatud veekogu, kus jätkuvalt ilmneb jääkreostuse mõju, siis Tánassilma jõe kalastikuline väärtus käsitletavas lõigus on väga väike ning valla üldplaneeringu puhul arvesse ei tule.

Saarepeedi valla ojade hüdro-morfoloogiline seisund on sõltuv ka kibraste tegevusest. Arvukalt esineb koprapaisusid Válgita ojal, kuid veelgi enam põllu- ja metsakuivenduse kogujakraavidel, mis sulgevad kalade liikumistee kogu voolusáangi ristlõike ulatuses. Koprapaisude ning üldse kibraste tegevuse tõttu on Válgita oja halvas seisundis ning seisundit pole võimalik parandada ilma suuremahuliste korrastustöödetá.

Järved. Saarepeedi valla järvede kogupindala on 47 ha. Valla suuremad ja tuntumad järved Auksi, Võiistre ja Karula järv on koondunud valla idaossa ning neid läbiv Uueveski oja seob nad hüdrograafiliselt ühtsesse süsteemi. Võiib ráákida tinglikult järvede orust, kus Karula järvest põhja pool esineb lisaks looduslikele järvede mitu talutiiki. Saarepeedi valla suurimaks (pindala 22 ha) ja tuntuimaks järveks on Karula järv, mis on oluline maastiku ilmestaja. Valla järvesus on ainult 0.5 %, mis on Eesti keskmisest ca 10 korda väiksem. Kuid visuaalse maastikupildi kujundajana, puhkemajanduse ja turismi arendamisel on järvedel suur osatáhtsus.

Tabel 4. Andmed Saarepeedi valla järvede kohta (Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskuse andmebaasi põhjal)

Kood	Nimi	Küla	Pindala, ha	Kaldajoone pikkus, km	Kaldajoone liigestustegur	Keskmine sügavus, m	Suurim sügavus, m
207400	Auksi järv	Auksi	8,1	1,27	1,26		
207410	Pingu järv	Tónissaare	5,2	0,98	1,22		
207420	Võiistre järv	Võiistre	9,6	1,47	1,33	2,7	6,0
207480	Karula järv	Karula	22,0	3,01	1,81	4,8	15,0

208240	Mädajärv	Taari	2,5	1,44	2,58		
--------	----------	-------	-----	------	------	--	--

Tehisjärved. Saarepeedi vallas on kaheksa tehisjärve, mis on arvel Eesti riikliku keskkonnaregistri järvede andmebaasis (tabel 5). Neist on 6 paisjärv ja 2 karjäärijärv.

Kuna Välgita ja Saarepeedi karjäärijärvedes ei ole maavara kaevandamine lõppenud, siis tuleks nimetatud karjäärijärved välja arvata riiklikust veekogude nimestikust.

Veekogudena saab need arvele võtta alles pärast rekultiveerimistööde tegemist.

Viidatud keskkonnaregistri andmebaasis on segadus tehisjärvede nimedega. Peetrimõisa paisjärvel on kaudne seos Uueveski ojaga, sest paisjärv paikneb nimetul kraavil. Samuti ei asu Peetrimõisa paisjärv mitte samanimelise mõisa juures, vaid sellest ca 1 km kaugusel. Millist nime vaadeldava veekogu puhul kasutada, seda peaks otsustama Saarepeedi Vallavolikogu, lähtudes paisjärve läheduses olevate talude nimedest. Muraka, Viru ja Kehklase paisjärvede põhinimeks on keskkonnaregistris järv ning paralleelnimeks paisjärv, kuid sisuliselt peaks olema vastupidi. Lisaks keskkonnaregistris arvel olevatele tehisjärvedele on Saarepeedi valla territooriumil arvukalt väikesi tiike ja lodusid. Endistest veskipaisjärvedest on säilinud Viru ja Kehklase paisjärv, kusjuures veskihoonetest on osaliselt alles ainult Kehklase veski. Kõik valla tehisjärved on olulised kultuurmaastiku elemendid ning loovad täiendavaid elupaikaseid kalastikule ning võimalusi kalakasvatuse ning harrastuspüügi arendamiseks. Saarepeedi karjäärijärv ning Viru paisjärv on olulised puhkemajanduslikud veekogud Saarepeedi elanike jaoks.

Tabel 5. Tehisjärved Saarepeedi vallas (Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskuse andmebaasi põhjal)

Kood	Nimi	Küla	Pindala, ha	Vooluveekogu	Kaugus suudmest, km	Valgla, km ²
207481	Peetrimõisa paisjärv	Peetrimõisa	1.9	nimetu kraav	0.2	1
207482	Tobra alumine paisjärv	Tobraselja	0.4	Uueveski oja	7.2	27.0
207483	Tobra ülemine paisjärv	Tobraselja	0.3	Uueveski oja	6.5	28.3
207151	Muraka paisjärv	Välgita	7.1	Välgita oja	4.2	12.2

207152	Viru paisjärv	Saarepeedi	3.6	Välgita oja	8.4	25.0
207153	Kehklase paisjärv	Taari	1.7	Välgita oja	10.6	26.8
207154	Saarepeedi karjäärijärv	Saarepeedi	3.2			
207403	Välgita karjäärijärv	Välgita	1.4			

Märkus: kaldkirjas on märgitud karjäärijärved, mis tuleb välja arvata riiklikust veekogude nimestikust.

Allikad. Saarepeedi valla territooriumil arvestatava suurusega (tootlikkusega) üksikud allikad esinevad Uueveski oja ja Välgita oja orus ning Tännassilma oru põhjapoolsel veerul ja jalamil. Lisaks esineb põhjavee väljakiildumise alasid madalates nõgudes, kus põhjavee väljumine katkeb veevaesel ajal. Ajutisi allikaid esineb peamiselt suuremate küngaste jalamil ning lainjatel tasandikel, kus need on kujunenud lamedates lohudes, mille ülemise, maapinnale ulatava pinnakatte kihi moodustab moreen. Vett halvasti läbilaskva moreeni esinemise tõttu ongi kujunenud platoojate kõrgendike lohudes allikalised kohad. Sellest tulenevalt allikaid käesolevas KSH aruandes pole võimalik käsitleda, kuid põhjavee väljakiildumiskohtades, sh ajutiste allikate alal tuleb neid kohti ehituslikult arvestada. Peamine oleks ajaloolise kogemuse arvestamine ehituste ja rajatiste paigutamisel, milleks saab kasutada ka kohalike elanike kaasabi, sest nemad teavad selliseid kohti kätte juhatada. Samuti on neil inimestel kujunenud hinnang, kasvõi mälestustes allikate veelude kohta.

3.1.4 Kaitstavad loodusobjektid

Saarepeedi valla üldplaneeringu seisukohalt on oluline iseloomustada kaitseväärtusega alasid ja objekte ning varasemates maakonnaplaneeringutes määratud väärtuslikke alasid. *Looduskaitseaduses* § 14 on sätestatud, et kaitsealal, hoiualal, püsielupaigas ja kaitstava looduse üksikobjekti kaitsevööndis ei või ilma kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekuta:

- 1) muuta katastriüksuse kõlvikute piire ega kõlviku sihtotstarvet;
- 2) koostada maakorralduskava ja teostada maakorraldustoiminguid;
- 3) väljastada metsamajandamiskava;
- 4) kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut;

- 5) anda nõusolekut väikeehitise, sealhulgas lautri või paadisilla ehitamiseks;
- 6) anda projekteerimistingimusi;
- 7) anda ehitusluba.

Vallas on kaks maastikukaitseala, mis on suhteliselt väikese pindalaga (joonis 2). Saarepeedi vallas puuduvad Natura 2000 võrgustiku alad ning sellest tulenevalt puudub vajadus käsitleda üldplaneeringu vastavust Natura 2000 eesmärkide saavutamise suhtes.

Kaitsealad

1) Uue-Võidu maastikukaitseala, mille tuumikelemendiks on Karula järv ning Karula mõisa park, on Saarepeedi valla suurimaks kaitsealaks. Kaitseala on loodud Karula järve, Karula (Uue-Võidu) mõisa pargi ja neid ümbritseva maastiku kaitseks. Kaitseala kaitse-eeskiri on kinnitatud Vabariigi Valitsuse 10. juuni 1998. a. määrusega nr 129 (RT I 1998, 56, 838). Kaitseala pindala on 51.4 ha. Kaitseala maa- ja veela kuulub vastavalt kaitsekorra eripäralt ja majandustegevuse piiramise astmele piiranguvööndisse.

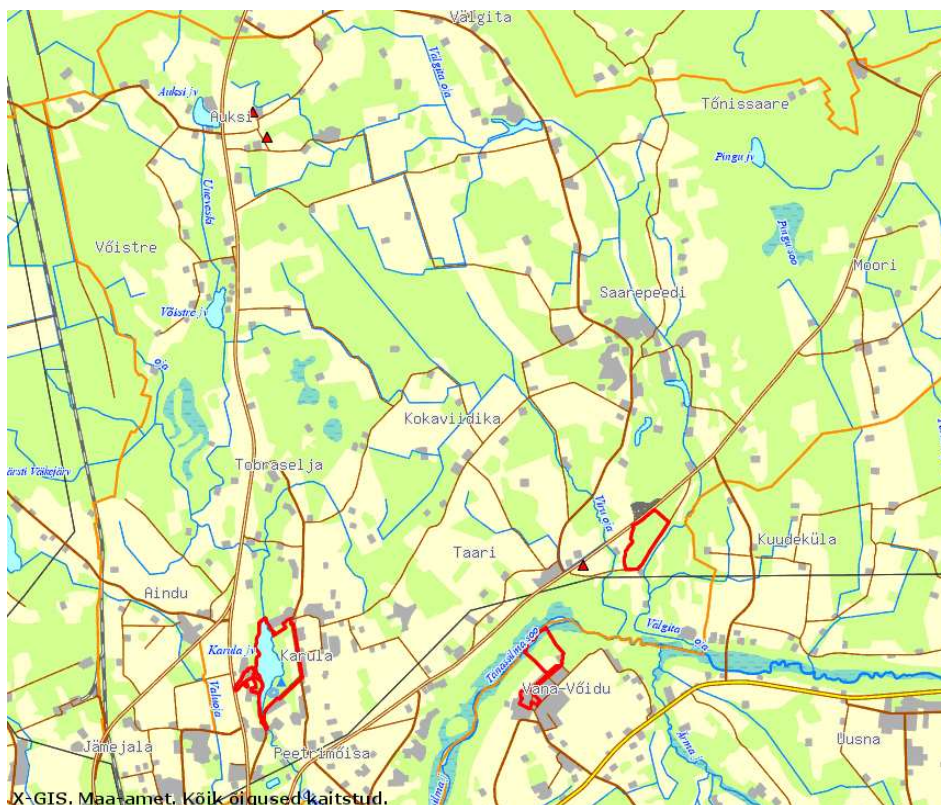
2) Varesevägede maastikukaitseala. Kaitseala kaitse-eeskiri on kinnitatud Vabariigi Valitsuse 6. jaanuari 1998. a. määrusega nr 2 (RTI, 14.01.1998, 5/6, 70). Kaitseala pindala on 23.4 ha. Kaitseala maa- ja veela kuulub vastavalt kaitsekorra eripäralt ja majandustegevuse piiramise astmele piiranguvööndisse. Varesevägede kaitse alla võtmise põhjendus on sürjametsaga kaetud oosiaheliku kaitse. Vareseväed on Saarepeedi valla tuntuimaks rahvaspordi- ja matkakohaks, kus saab kasutada ka taviseid suusaradu.

Saarepeedi valla üldplaneeringuga Uue-Võidu ning Varesevägede kaitsealadel ning sellega piirneval alal maakasutuse muutusi ei ole ette nähtud ning planeeringulahenduse rakendamise seoses puudub oluline mõju nende alade loodusele ja keskkonnale.

Tabel 6. Saarepeedi vallas olevad kaitsealad EELIS-e andmebaasi andmeil

Registrikood	Ala nimetus	Asukoht	Tüüp	Pindala, ha
--------------	-------------	---------	------	-------------

<u>KLO1000048</u>	Uue-Võidu maastikukaitseala	Karula küla	kaitseala	51,4
<u>KLO1000445</u>	Varesemägede maastikukaitseala	Saarepeedi küla	kaitseala	23,4

Joonis 2. Kaitsealade paiknemine Saarepeedi vallas. Märkus: kaardil märgitud Vana-Võidu kaitsealad paiknevad väljaspool Saarepeedi valda.

Kaitstavad looduse üksikobjektid

Kaitstav looduse üksikobjekt on teadusliku, esteetilise või ajaloolis-kultuurilise väärtusega elus või eluta loodusobjekt, nagu puu, allikas, rändrahn, juga, karestik, pank, astring, paljand, koobas, karst või nende rühm, mida kaitstakse *Looduskaitseaduse* alusel. Saarepeedi vallas on üheksa kaitsealust looduse üksikobjekti, millede kohta andmed on toodud tabelis 7. Neist kaheksa üksikobjekti on dendroloogilised objektid – valdavalt puud ja puudegrupid. Valla

Üldplaneeringuga kavandatud tegevused ei ole olulise keskkonnamõjuga looduse üksikobjektidele.

Tabel 7. Saarepeedi vallas olevad looduse üksikobjektid EELIS-e andmebaasi andmeil

Registrikood	Objekti nimetus	Asukoht	Tüüp
KLO1200074	Aindu põlispuude grupp		puistu
KLO4000013	Auksi jalakas	Välgita küla	puu ja puudegrupid
KLO4001231	Auksi kivi	Auksi küla	rändrahn ja kivikülv
KLO4000267	Koerna künnapuu		puu ja puudegrupid
KLO4000235	Puuri künnapuu		puu ja puudegrupid
KLO4000857	Taari künnapuu	Taari küla	puu ja puudegrupid
KLO4000291	Tamme künnapuu	Välgita küla	puu ja puudegrupid
KLO4000756	Väike-Saadu pärnad ja pihlakas	Välgita küla	puu ja puudegrupid
KLO4000259	Välgita pärn	Välgita küla	puu ja puudegrupid

Püsielupaigad

Püsielupaik looduskaitsealuse tähenduses on väljaspool kaitseala asuv, käesoleva seaduse kohaselt piiritletud ja erinõuete kohaselt kasutatav järgmises funktsioonis: kaitsealuse looma sigimisala või muu perioodilise koondumise paik, kaitsealuse taime või seene looduslik kasvukoht ning lõhe või jõesilmu kudemispaik. Vastavalt EELIS´e andmetele on Saarepeedi vallas kolm väike-konnakotka püsielupaika (tabel 8). Üldplaneeringuga kavandatud tegevused ei ole olulise keskkonnamõjuga valla territooriumil olevatele püsielupaikadele, sest mingit arendustegevust püsielupaikade piirkonnas ei kavandata.

Tabel 8. Saarepeedi vallas olevad püsielupaigad EELIS-e andmebaasi andmeil

Registrikood	Objekti nimetus	Asukoht	Pindala, ha
KLO3000115	Aindu väike-konnakotka püsielupaik	Aindu küla	3.1
KLO3000116	Aindu väike-konnakotka püsielupaik	Aindu küla	3.1
KLO3000117	Aindu väike-konnakotka püsielupaik	Aindu küla	3.1

Kaitsealuse liigi leiukohad.

Kaitsealuse liigi leiukohti on Saarepeedi vallas 7 (tabel 9), neist 4 on taimede leiukohad ning 3 lindude leiukohad. Lindude leiukohad on seotud väike-konnakotka esinemisega. Üldplaneeringuga kavandatud tegevused ei ole olulise keskkonnamõjuga valla territooriumil olevatele kaitsealuste liikide leiukohtadele.

Tabel 9. Kaitsealuse liigi leiukohad Saarepeedi vallas EELIS-e andmebaasi andmeil.

Registrikood	Objekti nimetus	Asukoht
KLO9309011	rohekas käokeel	Karula küla
KLO9303335	juurduv kõrkjas	Tõnissaare küla
KLO9103235	väike-konnakotkas	Aindu küla
KLO9103234	väike-konnakotkas	Aindu küla
KLO9309152	kahkjaspunane sõrmkäpp	Karula küla
KLO9103236	väike-konnakotkas	Aindu küla
KLO9308442	võsu-liivsibul	Saarepeedi küla

Vääriselupaigad.

Lisaks kaitstavatele loodusobjektidele on Saarepeedi vallas suhteliselt palju kaitset väärivaid vääriselupaikasid. Vääriselupaik on minimaalse negatiivse inimõjuga metsaala, kus praegusajal suure tõenäosusega ja mittejhuslikult esinevad ohustatud, ohualtid, haruldased või tähelepanu vajavad kasvukohtadele kitsalt kohastunud liigid. Andmed Saarepeedi vallas olevate vääriselupaikade kohta on toodud tabelis 10. Üldplaneeringuga kavandatud tegevused ei ole olulise keskkonnamõjuga valla territooriumil olevatele vääriselupaikadele.

Tabel 10. Vääriselupaigad Saarepeedi vallas Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskuse riikliku andmebaasi andmeil

Registrikood	Objekti nimetus	Tüüp
VEP000814	VEP nr.000814	Laane-okasmetsad
VEP000815	VEP nr.000815	Laialehised salumetsad
VEP000816	VEP nr.000816	Laialehised salumetsad
VEP000817	VEP nr.000817	Salu-haavikud
VEP000818	VEP nr.000818	Madalsoometsad
VEP000819	VEP nr.000819	Laialehised lammimetsad
VEP000820	VEP nr.000820	Laialehised salumetsad
VEP000821	VEP nr.000821	Soostunud lepikud
VEP000822	VEP nr.000822	Soostunud haavikud
VEP000823	VEP nr.000823	Laialehised salumetsad
VEP000824	VEP nr.000824	Laialehised salumetsad
VEP000825	VEP nr.000825	Madalsoometsad
VEP000826	VEP nr.000826	Salu-haavikud
VEP000827	VEP nr.000827	Laialehised salumetsad
VEP000828	VEP nr.000828	Laialehised salumetsad
VEP123233	VEP nr.123233	Teised salu-lehtmetsad
VEP151009	VEP nr.151009	Laialehised salumetsad
VEP151016	VEP nr.151016	Salu-kuusikud ja kuuse-segametsad
VEP151018	VEP nr.151018	Laialehised salumetsad
VEP151019	VEP nr.151019	Laialehised salumetsad

3.1.5. Maastik ja maakasutus

Saarepeedi vald paikneb peamiselt Sakala kõrgustiku maastikurajooni põhjaservas. Valla pindalalt väiksem idaosa on Võrtsjärve madalikul, mis ei ole loodustingimustelt sugugi sarnane Sakala kõrgustikuga. Suuremad on erinevused reljeefi liigestuses ning mullastikus, mis on omakorda määranud erinevused maakasutuses. Valla maastiku ilmet ja olemust on olulisel määral kujundanud inimene oma pikaajalise põllumajandustegevusega, millega on

kaasnenud maa-asulate, peamiselt külade teke ja areng.

Maastikulisi erinevusi arvestades on Saarepeedi valla territooriumil võimalik eristada järgmisi maastikuüksusi, mis üldplaneeringu koostamisel, samuti ka mitmesugusel temaatilisel planeerimisel on käsitletavad omaette looduslike alljaotustena:

- 1) Sakala kõrgustiku põhjaosa paikkond;
- 2) Parika metsade ja soode paikkond.

Valla üldplaneeringus on olulisem käsitleda maastikke tulenevalt nende välisilmest. Kuna Eestis on viimase kümnekonna aasta jooksul tehtud maakondade väärtuslike maastike teemaplaneeringud, kus maastike väärtust hinnati peamiselt vaatelisest aspektist, siis käesolevas töös esitatud maastikulisel liigestusel pikemalt ei peatuta.

Maastiku välisilme tegureid arvestades on tehtud Viljandimaa väärtuslike maastike teemaplaneering, mis moodustab ühe osa maakonnaplaneeringust. Maakonnaplaneeringu väärtuslike maastike alateema käsitles eelkõige kultuurmaastikku. Kultuurmaastiku all mõistetakse domineerivalt põllumajandusliku kasutusega alasid koos asustusega, teedega ning seal esinevate looduslike maastikuelementidega. Peamiselt on väärtustatud traditsioonilist pärandkultuurmaastikku, kus esineb järgmisi maastikulisi väärtusi:

- 1) on säilinud 1920–30-ndate aastate asustus- ja maakasutusstruktuur;
- 2) kus on kontsentreeritult ja hästi säilinud meie “maastikumälu” muinasajast tänapäevani;
- 3) maastikega seotud vaimne pärand – kultuurilooline väärtus.

Maakasutuse eripära arvestav maastikuline jaotus on Saarepeedi vallas välja kujunenud juba mõne sajandi eest. 20. sajandi põllumajandusmaa omaduste parandamine (maaparandus, kultuurtehnilised tööd, põldude massiivistamine) on ainult süvendanud põllumajandusmaastiku domineerimist valla põhjapoolmikul. Põllumaad paiknevad peamiselt lavatasandikel, voorjatel künnistel ning orgude veerudel. Reljeefilt madalamates kohtades paiknevad looduslikud metsaalad toimivad kui puhversüsteemid põllumajandusmaastikele

ning need on vajalikud kompensatsioonialad (puhverüsteemid) Sakala kõrgustikule iseloomulikus kultuurmaastikus.

3.1.5.1 Väärtuslikud maastikud

Viljandi maakonnas tehti Eestis esmakordselt väärtuslike maastike hindamine vastava teemaplaneeringu raames, et saada metoodilisi kogemusi teiste maakondade planeeringute jaoks – Keskkonnaministeeriumi poolt 2001.a. välja antud metoodiline soovitus “Väärtuslike maastike määratlemine. Metoodika ja kogemused Viljandi maakonnas”. Viljandimaa väärtuslike maastike teemaplaneeringus on ära toodud metoodilised alused, mida kasutati väärtuslike maastike väljaeraldamisel. Väärtuslike maastike valikul on lähtutud arusaamast, et need on alad:

- mis võiksid saada maastikuhoolduslepingute objektiks, kui selleks tekivad vahendid;
- mille piirides võiksid kehtida teatud ehitus- ja kasutustingimused;
- mille piirides maaomanik või –valdaja peaks selleks volitatud ametkonnaga kooskõlastama maastikku muutvaid tegevusi.

Peatumata pikemalt väärtuslike maastike eristamise metoodikal, tuleb märkida, et väärtuslikud maastikud on jaotatud omakorda kolme erinevasse klassi:

- I klassi alad – kõige väärtuslikumad, maakondliku (võimaliku riikliku) tähtsusega alad (I);
- II klassi alad – väga väärtuslikud, maakondliku tähtsusega alad (II);
- III klassi alad – väärtuslikud, kohaliku tähtsusega alad (III).

Võimaliku riikliku tähtsusega maastike hulka ei ole Saarepeedi vallas arvatud ühtegi väärtmaastikku. Täiendavalt on eristatud reservaalad (tabel 11), mis on kohaliku tähtsusega mingist kitsast aspektist arvestatuna. Tuleb rõhutada, et väärtuslike maastike määratlemise eesmärgiks ei ole uute kaitsealade loomine.

Tabel 11. Saarepeedi valla väärtuslikud maastikud Viljandimaa vastava maakonnaplaneeringu andmeil

Nimi	Klass	Tüüp	Pindala, ha	Tähtsus
Tänassilma org Viljandi ja Varesemägede vahel	I	2.5.7		maakondlik
Karula järv ja ümbrus	II	3.5.7		maakondlik
Auksi järv ja ümbrus	reservala			kohalik
Võistre järv ja ümbrus	reservala			kohalik
Välgita mõis	reservala			kohalik
Naanu linnamägi	reservala			kohalik

Tänassilma org Viljandi ja Varesemägede vahel.

Vaadeldavast maastikust jääb Saarepeedi valda selle põhjapoolmik, sest Viiratsi ja Saarepeedi valla piiriks käsitletavas kohas on Tänassilma jõgi. Vaheldusrikast, lainjat ja avarat põllumajandusmaastikku lõikab sügav ja järsuveeruline Tänassilma ürgorg, mis loob kokkuvõttes Viljandi maakonnale tüüpilise põllustatud kultuurmaastiku ilme. Oru põhjapervel paiknevad Peetrimõisa ja Väikemõisa mõisahooned. Rohkem tuntud on Väikemõisa – Heimastiilis 19.-20. sajandi vahetusel ehitatud häärber koos abihoonega. Peetrimõisa (kuulus Karula mõisale), asub Viljandi linna kirdeservas, kus on säilinud kaks lauta ja valitsejamaja. Orus olnud laialdased jõeluhad on suuremalt jaolt võsastunud või metsa kasvanud. Ala läbib Viljandi–Kolga-Jaani tee, millelt avanevad vaated jõeorule, ümbritsevatele põldudele ja küladele. Tegemist on hästisäilinud 20. sajandi esimesel poolel kujunenud põldudemustriga, mida ilmestavad vanad talukohad. Viimastel aastatel on toimunud Tänassilma oru pervealal Viljandi linnaga piirnevas osas aktiivne elamuehitus, mis kahandab pärandkultuurmaastiku väärtust. Elamuehituse tulemusena kujuneb hajaasustuse asemele kohati tiheasustusala. Vaateliselt väärtuslikud on oru nõlval, samuti teede ääres asuvad põllud ja rohumaad, mida tuleks hoida kasutuses, et säilitada maastiku avatust.

Tänassilma oru tähtsus väärtusliku maastiku osana on tagasihoidlik. Märjalade ja luhaniitude inventeerimisel on äramärkimist leidnud luhad Kuudeküla ja Uusna ning Tänassilma ja Rebaste küla vahel, samuti Mähma luht. Nimetatud niidud on peamiselt maastikulise tähtsusega – võrreldavaks fooniks kultuurkõlvikutele ning suures osas hooldamata; haruldasi liike ja kooslusi ei esine. Maastikuhoolduse probleemideks on siin põhiliselt kinnikasvavad

luhaniidud orulammidel ning ühes sellega maastikuvaadete sulgumine, samuti maastikulise ja loodusliku mitmekesisuse vähenemine. Hooldatud või vähemalt veel säilinud jõeluhtade laiike leidub Tusti silla läheduses, Tusti ja Kuudeküla piiril ning Tänassilma kandis, kuid need kohad jäävad väljaspoole Saarepeedi valda.

Karula järv ja ümbrus.

Ala hõlmab Karula järve, endist mõisakeskust, parkmetsa ja selle lähemat ümbrust. Ala on suurem kui Karula järve (Uue-Võidu) maastikukaitseala, hõlmates ka läänepoolset oruperve kuni Tallinna maanteeeni. Karula järv paikneb Auksi-Võistre-Karula ürgorus, järve ümbruses on valitsev lainjas põllustatud kultuurmaastik. Karula (Uue-Võidu) mõisa peahoone on ümber ehitatud ega oma erilist arhitektuurset väärtust. Endine mõisapark (18.-19. saj.) on keskmiselt liigirikas ja keskosas kuigivõrd hooldatud, kuid järveäärne pargiosa on tänaseks asendunud metsaga. Alleed ääristavad teid Viljandi ja Peetrimõisa suunas. Järvest lääne pool asub Aindu karjamõis, mis kuulus Pärsti mõisale. Säilinud on puidust peahoone ja sellest järve pool asuv pargipuistu, mis ilmestab lagedaid rohumaid. Tegemist on teatud mõttes mõisamaastikuga – kaks mõisa ja vähemalt sajandivanune põldudemuster järve ümbruses. Tallinna maanteelt avaneb Karula järvele kena vaade, mida tuleks maastikukujunduslike võtetega säilitada või veelgi avardada. Praegu toimub järve idakaldal olevate endise Karula mõisa majandushoonete (lauda) renoveerimine. Soovitav on ka mõisa viinavabriku taastamine kas elamuks või majutushooneks.

Viljandimaa väärtuslike maastike teemaplaneeringus on antud kohaliku tähtsusega reservalade loend ilma alasid iseloomustamata. Reservaladeks on valitud Auksi ning Võistre järv koos järvede ümbrusega, Vägita mõis ning Naanu linnamägi. Tegemist on väikesepindalaliste kohtadega, kusjuures Vägita mõis ja Naanu linnamägi on üksikobjektid – neist esimene arhitektuuri-, teine arheoloogiamälestis. Maakonna teemaplaneeringus on väärtuslike maastike määramist, sh piiritlemist tehtud suhteliselt kitsalt – peamiselt põhimõttel, milliseid ajaloolisi vaatamisväärsusi piirkond pakub ja milline visuaalne mulje külastajale jääb. Seetõttu on Viljandimaa väärtuslike maastike reservalad Saarepeedi vallas toodud väljakistuna oma funktsionaalsest ümbrusest (tagamaast).

Saarepeedi valla väärtuslike maastikke tuleb vaadeldavad laiemas ruumilises tähenduses – mõisad, külakeskused, talukohad ja maastiku üksikelemendid, nii looduslikud kui ka inimtekkelised. Kultuurmaastiku inimtekkeliste väärtuslike vormide kujunemine ja edasine säilimine on tagatud toimivate funktsionaalsete seostega ümbritseva tagamaaga. Seega tänapäevane põllumajanduslik tegevus on eelduseks väärtuslike maastike tuumikelementide jaoks. Nii peaksime põhimõtteliselt lähenema ka väärtuslike maastike territoriaalsel eristamisel. Tagamaa on kõigil käsitletaval neljal reservaalal üksikobjektiga seostamata ning ei kujuta erilist maastikulist väärtust. Eeltoodust tulenevalt on põhjendatud arvata käsitletavat reservaalad välja Viljandimaa väärtuslike maastike reservaalade nimekirjast.

Saarepeedi valla maastike põhijooned jäävad püsima ka lähemas tulevikus, sest üldplaneeringuga ei ole kavandatud maakasutuse struktuurimuutusi. Põllumajandusliku maakasutusega alad jäävad ka edaspidi kasutusse, sest viimaste aastate põllumajandustoetuste mõjul on hakatud põllumaad rohkem kasutama kui enne seda kümnekonna aasta jooksul.

Kuna elamuehitus on kavandatud olemasolevate hoonestusalade jätkuna, siis planeeringu elluviimine praeguseks väljakujunenud maakasutust kokkuvõttes ei muuda. Puhkemetsade säilitamine ning rohevõrgustiku arendamise võimalused jäävad ka edaspidi soodsaks. Miljööväärtuslikuks alaks on Saarepeedi vallas Väikemõisa mõis koos pargiga, kus üldplaneeringu kohaselt kuulub säilitamisele olemasolev olukord.

3.1.6 Rohevõrgustik

Roheline võrgustik koosneb suurematest tuumikaladest ja neid ühendavatest koridoridest. Kaitsealad, metsad, sood jms on võrgustiku tuumikuiks. Kuigi kaitsealade põhieesmärk on looduse kaitse, kaasneb kaitsereežiimiga keskkonda kujundav efekt. Võrgustikku kuuluvaks võib lugeda ka ajalooliselt väljakujunenud pärandkultuurmaastikke.

Kui tuumikalade pindala on piisavalt suur, tagab see nende piisava koormustaluvuse ja kompensatsioonivõime inimkoormuse suhtes. Koridorid ühendavad struktuuri tervikuks, kus

on võimalik liikide levik ja asurkondade genofondi vahetus, ning sedakaudu kohalike looduskahjustuste korvamine ja loodusliku mitmekesisuse säilitamine. Koridoride näol säilitatakse loodus inimasustuse sees ja selle vahetus läheduses. Tuumikalad peaksid jääma valdavalt väljapoole intensiivse inimõju piirkonda.

Viljandi maakonna teemaplaneeringu “Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused. Rohevõrgustik”, mis valmis 2005.a., on Saarepeedi vallaga seotult eristatud järgmised olulised võrgustiku alad:

- **Aimla-Tõnissaare tugiala (T2.8)**, mis asub valla idaosas. Tugiala eraldab Suure-Jaani valda jäävat Kuhjavere-Aimla asustusala Valgita-Saarepeedi asutus- ja põllumajandusalast. Tugiala on ca 85 % ulatuses kaetud okas- ja segametsaga. Tugiala funktsiooni käesolev üldplaneering ei mõjuta.
- **Kookla-Võistre tugiala (T2.9)**. Ala asub Saarepeedi valla lääneservas Tallinn-Viljandi raudtee ning Imavere-Viljandi-Nuia maantee vahel. Tugiala on ca 90 % ulatuses kaetud okas- ja segametsaga. Tugiala funktsiooni käesolev üldplaneering ei mõjuta.

Mõlemad tugialad on seotud rohekoridoride kaudu naabertugialadega, sealjuures Aimla-Tõnissaare tugiala on seotud suure Parika-Ülde-Maalasti tugialaga (T2.7).

Vaadeldavas Saarepeedi valla üldplaneeringus on roheline võrgustiku teemat põhjalikult ja ammendavalt käsitletud. Informatsioon roheline võrgustiku alade paiknemise kohta on toodud üldplaneeringu joonistel. Esitatud on nõuded roheline võrgustiku säilimiseks ja toimimiseks ning planeeringu joonistele on kantud rohevõrgustiku riiklikud, piirkondlikud ja maakondlikud tuumalad ning rohekoridorid. Teema on hästi läbi töötatud ja probleeme ei tekita. Viimaste aastate majanduslik tegevus, sh põllumajanduse taasintensiivistumine ei ole halvendanud Saarepeedi vallas oleva roheline võrgustiku seisundit. KSH aruande eelmises osas esitatud soovitused väärtuslike maastike toimimiseks ei lähe vastuollu roheline võrgustiku ala eesmärkidega.

Vahekokkuvõte: Saarepeedi vallas on olemas hästi toimiv sidus rohevõrgustik ja puudub

vajadus täiendavate tugialade ning koridoride moodustamiseks.

3.2 Sotsiaalmajanduslikud tingimused

Saarepeedi valla areng sõltub suuresti riigi üldisest majanduskasvust, mis annab lootust kavandatud tulevikuplaanide elluviimiseks. Tähtis on, et vald tagaks soodsa arenduskliima ning planeeriks hoolikalt perspektiivsete tegevuste kavandamist. Saarepeedi vallas on võimalik eriti rõhustada näiteks loodussõbraliku põllumajanduse ja puhkemajanduse arendamist. Valla edasise arengu esmaseks eelduseks on praegused ja tulevased elanikud. Olemasoleva elanikkonna säilitamise ja uute elanike valda juurde toomise aluseks on eelkõige hea elukeskkond, s.h. puhas ja tervislik ümbruskond, puhkuse ja vaba aja veetmise võimalused, ka tööhõive, teenuste kättesaadavus ja muud sotsiaal-majanduslikud tingimused.

Üleriigiline planeering Eesti 2010 seab üldisteks eesmärkideks järgmised tegevused:

- 1) inimeste põhivajaduste ruumiline rahuldamine;
- 2) Eesti asustussüsteemi ja maastikustruktuuri väärtuste säilitamine ja edasiarendamine;
- 3) asustuse ruumiline tasakaalustamine;
- 4) looduskeskkonna hea seisundi säilitamine ja parandamine.

Nimetatud eesmärkide saavutamiseks on ruumilist arengut vaja suunata nelja peamise komponendi kaudu: asustus, transpordiühendused, energeetika ja roheline võrgustik.

3.2.1 Teedevõrk

Riigimaanteed kogupikkus vallas on 53 km. Saarepeedi valda läbib kaks olulist Viljandimaa teed: Imavere-Viljandi-Karksi-Nuia (nr 49) ja Viljandi-Põltsamaa (nr 51). Peamised teedega seotud probleemid on teede remont ja suur kruusateede osatähtsus, mis külasid läbivatel

lõikudel tekitab suvel tolmu. Vallateed on kohati väga halvas olukorras. Olemas on Saarepeedi valla teehoiukava 2006–2009 aastaks, kuid ei piisa vahendeid teede aastaringse sõidetavuse parandamiseks. Teedevõrk järgib ajalooliselt kujunenud võrgustikku ning valla üldplaneeringuga ei ole ette näha muudatusi teede paiknemises.

Saarepeedi valla teede liikluskoormus ei ole suur ning keskkonnaprobleeme seoses liiklusega ei ole kujunenud ning planeeringuga kavandatud tegevus uusi olulise mõjuga keskkonnaprobleeme ei tekita. Liiklemise ohutumaks muutmiseks on vajalik kergliiklusteede ja –sõiduradade ehitamine ning teede sõidetavuse parandamine. Täiendavalt on üldplaneeringuga ette nähtud Karula ja Saarepeedi asulate ning Viljandi linna vahelise ohutuma liikluse tagamiseks kergliiklusteede rajamine.

3.2.2 Tootmisettevõtted

Seoses põllumajandusliku tootmise suure langusega 1990-ndatel aastatel on Saarepeedi vallas tootmistegevus seniajani tagasihoidlikum kui nõukogude perioodi lõpul. EL põllumajandustoetuste arvel on põllumajanduses märgata viimasel kahel-kolmel aastal elavnemise tendentsi, kuid tootmismahd on jäänud endistviisi tagasihoidlikuks. Suurem osa kolhoosi-sovhoosiaegsetest tootmishoonetest seisavad kasutamata ja on suurel määral lagunened. Tootmistegevus on koondunud Saarepeedi ja Karula asulatesse, kus siiski ei ole tegemist tootmise liigse kontsentratsiooniga. Kontsentreeritud tootmisaladel on tegemist karjakasvatusega, puidutööstusega ning toiduainetööstusega (liha töötlemine Saarepeedi asulas). Praegu on vallas 5 piimakarjatalu, 4 taimekasvatustalu ning 5 metsamajanduse ja puidutööstuse ettevõtet. Seega on Saarepeedi valla tootmistegevusele iseloomulik, et põhiline tootmine kasutab kohalikku toorainet või loodusressursse.

3.2.3 Veevarustus ja kanalisatsioon

Saarepeedi vallas on tegemist tagasihoidliku veekasutusega. Samuti on väike heitvee hulk ning

heitveereostus. Vee võtmiseks ning heitvee ärajuhtimiseks on Viljandimaa Keskkonnateenistus väljastanud Saarepeedi vallas suurematele vee võtjatele 5 vee erikasutusluba (tabel 11). Vee erikasutuslubadega määratud veevõtt on kokku 233 m³/d. Suurima veevõtuga on Saarepeedi vallavalitsus – vee erikasutusloa nr L.VV.VI-20519 kohaselt on lubatud veevõtt Saarepeedi külas ühe puurkaevuga 100 m³/d ning 36 tuh. m³ aastas. Lisaks toimub valla territooriumil veevõtt paljude talukaevudega, kuid väikese veevõtu tõttu (veevõtt alla 5 m³/d) ei ole neile vaja väljastada vee erikasutusluba ning nende kaevude ja veevõtu kohta ei peeta arvestust. Hinnanguliselt on ilma vee-erikasutusloata elanikkonna ja talumajapidamistega seotud loomakasvatuse summaarne veevõtt vallas ca 90 m³/d. Kokku on summaarne veevõtt umbes 420 m³/d, mis põhjaveevaru arvestades on väga väike hulk. Veevõtjad saavad põhilise osa vajalikust veest üksikute puurkaevudega, mis paiknevad hajutatult valla territooriumil vastavalt veetarbijate asukohale. Hajaasustuses on peamiseks veevarustusviisiks salvkaevud ja üksikud puurkaevud.

Nõuetele ei vasta Siluri veekihist võetava vee kvaliteet fluori kõrge sisalduse tõttu. Mikrobioloogilist reostust kaevudes ning haiguspuhanguid pole esinenud. Kuid ühisveevärgi rajatised (torustikud, veemahutid, pumplad vajavad peaaegu 90 % ulatuses rekonstrueerimist. Ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni arengukava on koostatud lakoonilisena ning vajab olemasoleva olukorra osas täpsustamist.

Tabel 11. Kehtivad vee erikasutusload Saarepeedi vallas vee võtmiseks

Loa number	Loa omanik	Veeallikas	Lubatud veevõtt	
			tuh. m ³ /a	m ³ /d
L.VV.VI-20394	Muraka-3 talu	D põhjavesi	7.2	20.0
L.VV.VI-20519	Saarepeedi vallavalitsus	S-põhjavesi	36.0	100.0
L.VV.VI-166370	Parduse talu	S-põhjavesi	4.0	11.0
L.VV.VI-34867	AS Hoolekandeteenused	D-põhjavesi	22,8	62.0
L.VV.VI-171263	AS Oskar LT	S-põhjavesi	14.0	40.0

Vee erikasutuslubadega on sätestatud Saarepeedi vallas kolme objekti heitvee ärajuhtimine

(tabel 12). Aasta summaarne lubatud ärajuhitav heitvee hulk on 38.1 tuh. m³. Kõigil kolmel heitvee väljalasul on normeeritud heljumi ning BHT₇ näitajad – vastavalt 35 ja 25 mg/l. Saarepeedi vallavalitsuse heitvee väljalasul on lisaks normeeritud KHT näitaja, mille ülempiir on 125 mg/l. Kõigi kolme väljalasu eesvooluks on Valgita oja. Heitvee reostusnäitajad on madalad ning jäävad väiksemaks heitvee väljalaskudele kehtestatud piirkontsentratsioonidest. Saarepeedi vallas heitveereostus ei ole probleemiks ning üldplaneeringuga kavandatud tegevused ei põhjusta heitveereostuse täiendavat olulist mõju keskkonnale.

Tabel 12. Vee erikasutuslubadega määratud heitvee ärajuhtimise nõuded Saarepeedi vallas

Loa number	Loa omanik	Väljalaskme kood	Heitvee hulk,		Heitveereostus, t/a	
			m ³ /a;	m ³ /kv	Heljum	BHT ₇
L.VV.VI-20394	Muraka-3 talu	VI552	1200	300	0.04	0.03
L.VV.VI-20519	Saarepeedi vallavalitsus	VI551	35700	8943	1.25	0.90
L.VV.VI-166370	Parduse talu	VI554	1200	300	0.04	0.03

Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni väljaehitamisel lähtutakse Saarepeedi valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arengukavast aastateks 2005–2017. Arengukava on kinnitatud Saarepeedi Vallavolikogu 6. jaanuari 2005. a. määrusega nr 23 ning muudatused ja täiendused Saarepeedi Vallavolikogu 6. juuli 2006.a. määrusega nr 14. Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniga alal peab ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni omanik või valdaja seda arendama selliselt, et oleks võimalik tagada kõigi sellel alal olevate kinnistute veega varustamine ühisveevärgist ning kinnistutelt heitvee ärajuhtimine ühiskanalisatsiooni kaudu.

Reoveepuhastus

Veekogude vee omadused ja veekvaliteet sõltuvad suurel määral reostuse, sh heitvee mõjust. Veekogude kaitse küsimused ei ole praegu Saarepeedi vallas nii tõsised kui kakskümmend aastat tagasi. Kuna põllumajanduse tootmismahd on viimase 15–20 aasta jooksul märgatavalt vähenenud, siis sellest tulenevalt on põllumajandusreostus suures osas kaotanud endise aktuaalsuse. Heitvee ja selle reostuse mõju märgatava vähenemisega on kaasnenud

vooluveekogude veekvaliteedi paranemine. Kuna Saarepeedi vallas on tegemist väga väikeste heitveehulkadega, siis veekogude riiklikku seiret vallas ei ole korraldatud.

3.2.4 Jääkreostus

Suured jääkreostusalad või keskkonnaohtlikud objektid Saarepeedi vallas puuduvad. Samuti ei toimu intensiivset suurpõllundust. Saarepeedi vald jäi puutumata endistest Nõukogude Liidu sõjaväeobjektidest. Põllumajandusega seotud jääkreostus on praeguseks likvideeritud – väetise- ja taimekaitsevahendite laod ning küttemahutid valdavalt likvideeritud ning sõnniku- ja silohoidlates ja nende ümbruses olnud reostus loodusliku puhastuse teel lakanud olemast.

Jääkreostuse poolest on Saarepeedi valla probleemalaks Tánassilma oru ülemjooks – vahemik jõe algusest kuni Ärna jõe suudmeni. Tánassilma jõe lähtealal olevasse lammisohu on aastakümneid juhitud Viljandi linna reovett Tartu tänava kollektorist. Reoveekraav ulatub lammisood läbiva kogumiskraavini, mis on jäänuk kunagisest kuivendussüsteemist. Kraavist põhja pool laiuv märgala on ühetaolise, äärmuseni vaesunud taimestikuga soo, mida lausjalt katab laialehine hundinui (*Typha latifolia* L.) ja mis moodustab märgala kõige efektiivsema ala. Pisut kuivematel servaaladel leidub laiguti pilliroo kogumikke. Märgala põhjaosas paikneb väike, madal, sopilise kaldajoonega ja tugevasti kinnikasvav Rutsniku Mädajärv, mille üksikuid osi eraldavad õõtsiku ribad ja mis on ümbritsetud tiheda pillirookogumikega. Järve põhja katab rohke hõljuva muda kiht.

Reovee hulk, mis märgalale suunati, kõikus aastate viisi vahemikus 2–3 mln m³, millest umbes 90 % moodustab olmereovesi. Tugevate vihmasadude ja kevadise lumesulamisperioodi ajal võis ühisvoolse kanalisatsiooni hüdrauliline koormus ulatuda kuni 13,6 tuh. m³/d. Erinevate reoainete järgi oli keskmine reostuskoormus 15 000 ie, mis oli tõenäoliselt heas vastavuses tegeliku elanike arvuga Tartu tänava kanalisatsioonikollektori piirkonnas. Kontreitseid uuringuid Tánassilma märgala jääkreostuse kohta pole seni ajani tehtud.

4. KAVANDATAVA TEGEVUSE KESKKONNAMÕJU

Üldplaneeringu rakendamise üks peamisi eesmärke on inimese elukeskkonna kvaliteedi tõstmine, mis eeldab ka tasakaalu säilitamist looduskeskkonnaga. Saarepeedi valla edasise heaolu üheks aluseks saab kindlasti pidada siinse väärtusliku looduskeskkonna säilitamist ja eksponeerimist. Vastasel korral võivad koos loodusega halveneda ka muud tingimused. Seetõttu on tähtis nii olemasolevate probleemide lahendamine kui arenguteele kerkivate uute probleemide vältimine. Vastasel korral võivad koos loodusega halveneda ka muud tingimused, sest Saarepeedi vallas ei ole põllumajandus enam mitte põhiline tööhõive kindlustaja nagu 20. sajandil.

Eelduseks on, et üldplaneeringuga kavandatud tegevused avaldavad keskkonnale eeldatavalt positiivset mõju. Nende elluviimisel võib aga paratamatult ette tulla ka mõningaid keskkonnale negatiivseid mõjusid. Üldiselt loetakse positiivseks sellised tegurid, mis aitavad kaasa keskkonna tasakaalustatud arengu eesmärkide saavutamisele. Negatiivsed seevastu on keskkonnale ebasoodsad mõjud, mis tihti siiski kaasnevad püstitatud vajalike arengueesmärkide saavutamise ja vajavad seepärast leevendamist või minimeerimist.

4.1. Maakasutuse sihtotstarbe muutmine

Üldplaneeringu materjalides on esitatud maakasutuse sihtotstarbe praegune ja planeeringukohane olukord. Maakasutuse määramisel on seatud eesmärgiks valla olemasoleva maafondi paindlikum ja otstarbekam kasutamine. Ülevallaliseks maakasutuse juhtfunktsiooniks jääb endiselt põllumajanduslik ja metsamajanduslik maakasutus, kusjuures nende omavaheline ruumiline erinevus on selgelt välja kujunenud ning planeeringulahendus arvestab seda täiel määral. Maakasutuse sihtotstarbe muutused on tagasihoidlikud. Vastavaid muutusi saab edaspidi täpsustada detailplaneeringutega. Saarepeedi vald võib põhjendatud vajaduse korral algselt detailplaneeringu koostamise aladel ja juhtudel, mille puhul üldreeglina detailplaneeringu koostamise kohustust ei ole.

Elamumaa. Traditsiooniliselt väljakujunenud asustusmustrit Saarepeedi vallas ei muudeta.

Üldplaneeringuga reserveeritakse täiendavad elamumaad, mis tähistavad soovitavaid suundi elamuehituse arendamisel. Kokku on üldplaneeringus välja eraldatud 13 elamumaa-ala, milledest kõik on ette nähtud väikeelamumaaks; Saarepeedi külakeskuses lisaks ka korruselamute jaoks. Tiheasustusega alasid nähakse ette eelkõige Saarepeedi ja Karula külakeskustes kui valla peamistes asutuskeskustes. Uueks ning pindalalt suurimaks kompaktses hoonestusega alaks on kujunemas Peetrimõisa ja Väikemõisa ümbrus, eriti ala, mis piirneb Viljandi linnaga. Kõnesolev ala on tegelikult Viljandi linna põhjaosa elamupiirkonna loogiline jätkamine, mis lähtub järgmistest eeldustest:

- Täna silma oru pervealad on olnud ajalooliselt asustuse teljeks vaaldavas suuremas piirkonnas (Viljandi linn koos Viiratsi ja Saarepeedi vallaga);
- Ei rikuta asustustrit, vaid hoopis täiendatakse seda;
- Täna silma oru ning Viljandi-Kolga-Jaani maantee vahelisel alal ei ole tegemist suurte heaboniteediliste põlluväljadega;
- Infrastruktuuri rajatised on võimalik siduda Viljandi linna vastavate rajatistega, millel on kokkuvõttes oluline keskkonnakaitseline tulem;
- Piisavalt soodsad ehitusgeoloogilised tingimused;
- Ala hoonestus- ja asustustihedus jääb oluliselt väiksemaks kui piirneval Viljandi linna territooriumil.

Elamumaade arendamisel suuremates keskustes on positiivne mõju – võimaldab kõrgema kvaliteediga elukeskkonna kujunemist, kus on paremini kättesaadavad pakutavad avalikud ja muud teenused ning võimalus laiendada elamukeskuse infrastruktuuri teenuseid (ühisveevärk, ühiskanalisatsioon, sideteenused) uutele elamualadele ning tagada elanikele head ühendusvõimalused olemasoleva teedevõrgu kaudu. Keskuste laienemine kompaktses hoonestuse põhimõttel toetab efektiivse ja sihipärase maakasutuse läbi ka maakonnaplaneeringu ja valla arengukava eesmärke.

Saarepeedi valla üldplaneeringus on detailselt käsitletud elamualade hoonestustingimusi, mis arvestavad täiel määral kohalikke loodusolusid (näiteks elamute ehitamise keelamine üle 45

hindepunktiga põllumaadele), ajaloopärandit (hoonestustingimused mõisate lähiumbruses ja endistes talukohtades) ning erinõudeid hoonestusviisi, materjalide, piirete, haljastuse jmt osas. Keskkonnakaitseks esitatud nõuded ei lähe vastuollu loodus- ja keskkonnakaitse eesmärkidega ega põhjusta olulist mõju ka sotsiaalsele keskkonnale.

Vahekokkuvõte: Kavandatav uusasustus Tänassilma oru põhjapoolsel pervealal haakub ajaloolise asustumustri täiendamisega, ei põhjusta olulise keskkonnamõju avaldumist ega lõika läbi rohekoridore, kuid vajalik on ühiskanalisatsiooni väljaehitamine reovee suunamiseks Viljandi linna reoveepuhastisse. Karula ja Saarepeedi külades uute elamualade rajamist väärtuslikele põllumaadele ei toimu. Puudub vajadus olemasolevate elamualade laiendamisel seada täiendavaid rohevõrgustiku toimimist tagavaid tingimusi.

Tootmise ja äritegevusega seotud maa-alad – uute tootmisettevõtete rajamine toimub olemasolevatele tootmismaadele või nendega vahetult piirnevatele aladele. Arvestades olemasolevaid väiketööstuse ja põllumajandustootmise ettevõtete asukohti Saarepeedi vallas käesoleva üldplaneeringuga ei reserveerita ettevõtluse jaoks uusi tootmisalasid. Saarepeedi valla ettevõtluse reservala moodustavad eelkõige kasutusest välja langenud tööstus- ja põllumajandushooned ning nende juurde kuuluv maa. Üldplaneeringuga reserveeritakse ärimaad eelkõige Saarepeedi ja Karula külakeskustesse, kus elanikkonna kontsentratsioon on kõrgem. Imavere-Viljandi maantee lähedal (maanteest lääne pool) toimub kalakasvanduse rajamine. Kalakasvanduse jaoks on asukoht soodne ning ehitustöödeks on väljastatud ehitusluba. Arvestades puhta vee olemasolu on valla territooriumil täiendavad eeldused kalakasvatuse arendamiseks. Välistada tuleb aga sumpkalakasvatus valla järvedes, et oleks tagatud järvede hea seisund. Sumpkalakasvatuse mõjul toimub paratamatult järvevee täiendav rikastamine kalakasvatuse heitmetega.

Põllumaad – väärtuslikud põllumaad kuuluvad säilitamisele ning nendel aladel on maakasutuse sihtfunktsiooniks maatulundusmaa. Keskmise haritava maa väärtus vallas on veidi üle 45 hindepunkti, mis on kahe hindepunkti võrra kõrgem Viljandimaa keskmisest näitajast. Põllumaadel ei ole soovitatav üldjuhul uusehitiste rajamine, välja arvatud kohtades,

kus maakasutuse otstarve on juba eelnevalt teine või on ehitustegevus käesoleva planeeringuga ette nähtud.

Puhke- ja virgestusalad – antud otstarbega maadena reserveeritakse puhkemajandusliku ettevõtlusega piirkonnad, kus võidakse pakkuda puhkemajanduse teenuseid. Puhke ja virgestusalade määramise ja arendamise eesmärk on kujundada Saarepeedi vallast turismi sihtkoht, mille hea maine põhineb siinsel loodusel, kultuuripärandil ja rahvuslikel traditsioonidel. Puhkealade määramisel on aluseks võetud traditsiooniliste puhkekohtade paiknemine vallas, kuna nendes kohtades on olemas nii puhkemajanduse traditsioonid kui ka osaliselt vajalik infrastruktuur. Saarepeedi valla puhke- ja virgestusalade tuumikelemendiks on veekogud: Karula, Võistre ja Auksi järv ning Viru ja Kehklase paisjärv. Peamiselt on puhkemajanduse arendamisega seotud Saarepeedi külakeskusega piirnev ala (puhke- ja virgestusala kohalike elanike jaoks) ning Varese mäed (turismiteenused). Tulenevalt piirkonna looduskeskkonnast ja ulukite arvukusest sobib Saarepeedi vald ka jahiturismiga tegelemiseks, samuti pakub vald mitmeid võimalusi loodus- ja matkahuviilistele.

Rõhutada tuleb Karula järve ja selle lähiümbruse suurt puhkemajanduse ja turismi potentsiaali, mis seniajani on leidnud tagasihoidlikku kasutamist. Peale loodusliku eelduste omab koht veel märkimisväärseid mõisahooneid, mida ei ole siiani veel küllaldaselt teadvustatud (eksponeeritud). Omades soodsaid loodustingimusi ja asudes Viljandi linna ning suure maantee läheduses on Karula külakeskusel eeldusi arendada majandust ja tõsta piirkonna tulusid just turismi ja puhkemajanduse arendamise kaudu, ilma, et sellega kaasneks keskkonna koormuse oluline suurenemine.

Hinnang: *Käesolev planeeringulahendus jälgib Saarepeedi valla arengukava põhimõtteid. Lahenduse elluviimine olulise mõjuga keskkonnaprobleeme ei tekita. Säilivad juba väljakujunenud elamu- ja tootmisalad. Maakasutuse sihtotstarbe väikesed muutused on põhjendatud ja kooskõlas valla ruumilise arengu käiguga. Toodud maakasutusmuudatuste põhjal ei teki uusi keskkonnaprobleeme ega halvene praegune olukord. Maakasutuse muudatused on minimaalsed ning seotud tihehoonestusaladega. Looduslike kõlvikute muutust*

üldplaneering ette ei näe. Ühiskondlike hoonete maa kultuuri-, haridus-, tervishoiu- ja sotsiaalsfääri ehitiste alusena ning nende teenindusmaa näol säilib. Samuti säilivad senised üldmaad: puhke- ja virgestusalad ning hooldatavate ja looduslike haljastute maa.

4.2. Suuremad tootmishitised

Sõltuvalt looduslikest piirangutest ja valla puhkemajandusele orienteeritusest ei olnud üldplaneeringu koostamise ajal ka erilist survet tootmisalade arendamiseks. Reserveeritud alade määramise eesmärk on eelkõige parandada näiteks ka teeninduse ja kaubandust taset ning luua lisatöökohti.

Esitatud üldplaneeringu lahenduse kohaselt ei ole ette nähtud ümbritsevat keskkonda oluliselt mõjutavate tootmisobjektide rajamist. Kuigi üldplaneeringuga ei ole määratud lubatud tootmise iseloom, ei ole keskkonnaohtlikku tootmist planeeritud. Seega võib eeldada, et ei esine ka varasemast suuremat keskkonnamõju. Samal ajal on üldplaneeringuga antud võimalused keskkonda mittehäirivate ja ulatuslikku sanitaartsooni mittevajavate väiksemate tootmisobjektide rajamiseks või olemasolevate laiendamiseks. Konkreetsete tootmisobjektide kavandamisel tuleb nendele teha keskkonnamõju hindamine, mille käigus täpsustatakse vajalikud keskkonnanõuded, juhul kui on tegemist niisuguste ettevõtetega, mille keskkonnamõju hindamise kohustus on ette nähtud vastava seadusega.

Tootmismaade määratlemisel on aluseks eelkõige asukohast lähtuv olemasolev situatsioon, kus arvestades funktsionaalset sobivust, olemasolevat kasutamata ehitusruumi, tehnilist infrastruktuuri jmt tegureid, on leitud täiendavaid võimalikke alasid tootmistegevuse arendamiseks. Seega planeeritakse uusi tootmis- või ärimaid peamiselt olemasolevate tootmismaade ja asulate lähedusse. Eelistada tulekski vanade tootmisterritoriumite korrastamist ning kasutada ära juba olemasolevaid või pooleliolevaid ehitisi ja rajatisi.

Uutes asukohtades farmide rajamine ei ole keelatud juhul, kui selle käigus arvestatakse keskkonnakaitse nõudeid asukoha suhtes ja pärandkultuurmaastiku säilitamise vajadusi.

Kõikide uute tootmisalade kasutuselevõtt on võimalik läbi detailplaneeringu kui tootmishoonete pind on suurem kui 1000 m², et tagada tõhus kontroll ehitamise üle ja ennetada keskkonnaprobleemide teket. Tervikuna on valla territooriumil põllumajandusreostust võimalik ohjata juhul kui järgitakse õigusaktidega kehtestatud keskkonnakaitse nõudeid ning head põllumajandustava. Rõhutada tuleb hea põllumajandustava järgimist, sest kõiki üksikasju ei ole võimalik seaduste ja määrustega reguleerida.

Hinnang: Planeeringulahenduse elluviimine olulise mõjuga keskkonnaprobleeme ei tekita juhul, kui Saarepeedi vallas ei rajata olulise keskkonnamõjuga tööstusobjekte. Mittesoovitavate tööstusobjektide puhul võtta aluseks Keskkonnamõju hindamise ja juhtimissüsteemi seaduses (KeJS) § 6 lõige (1) olulise keskkonnamõjuga tegevuste loetelus toodud tootmistegevused. Loetelus toodud konkreetsete tootmisobjektide projekteerimisel tuleb nendele teha keskkonnamõju hindamine, mille käigus täpsustatakse vajalikud keskkonnanõuded.

4.3 Maavarade kaevandamine

Saarepeedi vallas esineb mitme mineraalse maavara varusid, mis on kasutusele võetud osaliselt või seniajani aktiivselt kasutamata. Peamiselt on tegemist liiva-, kruusa- ja turbamaardlatega (tabel 13). Liiva-kruusa varud paiknevad peamiselt valla keskosas – piki Välgita-Saarepeedi oosistikku, mis lõunaotsaga ulatub Tänassilma orgu. Turbavarud on arvele võetud oosistike vahel olevates soodes (Välgita, Pingu), suurepindalises soostikus (Parika) ning Tänassilma orus, mille maardlast jääb Saarepeedi valda selle põhjapoolne osa (joonis 3).

Tabel 13. Maardlad Saarepeedi vallas (Eesti Geoloogiakeskuse andmed)

Maardla nimi	Reg. number	Pindala, ha	Tarbevaru, tuh. m ³	Reservvaru tuh.m ³	Maavara liik
Kurevarese	0718	3,39		241 132	ehituskruus, ehitusliiv

Pingu	0509	125,96		33 352	vähelagunenud turvas hästilagunenud turvas
Varesemägede kruusamaardla	0260	3,47	53,6		Ehituskruus
Saarepeedi liivamaardla	0816	2,27	59,5 12,9		täiteliiv, ehituskruus
Välgita kruusamaardla	0700	5,14	66,5		Ehituskruus
Välgita	0567	242,52		1033	hästilagunenud turvas
Tänassilma	0566	263,88			turvas
Parika					

Kruusa-liiva kaevandamine

Vallas paiknevatest maardlatest on suurema varuga Kurevarese (registrikaardi nr 718) – varu 373 tuh. m³, kuid varu on arvel reservvaruna ning kasutuselevõtuks täiendavaid uuringuid ei ole tehtud. Kasutusel olevate karjääride – Varesemägede, Saarepeedi ja Välgita järgijäänud varu on kokku 192,5 tuh. m³. Kehtivad maavara kaevandamise load on: VILM-002 (Välgita kruusakarjäär), VILM-034 (Saarepeedi liivakarjäär) ja VILM-001 (Varesemägede kruusakarjäär). Kõigis nimetatud karjäärides võib edaspidi kaevandamist jätkata kaavelubade kehtivuse lõpuni. Varesemägede karjääri rekultiveerimisprojekt tuli koostada 2007. aastaks ning rekultiveerimisel tuleb arvestada piirneva Varesemägede maastikukaitseala kaitseeesmärkidega. Saarepeedi ja Välgita karjääride sügavamasse ossa on kogunenud vesi, mis loob mulje ajutistest karjäärijärvedest. Kaevetööde lõpetamise järel tuleks rekultiveerimisel arvestada suplusveekogu kujundamise nõuetega. Mõlemas nimetatud karjääris ei saa arvestada karjääriveekogudega enne kui on lõpetatud kaevetööd ning karjäärid rekultiveeritud. Järelikult maavara kaevandamine vee alt ei tähenda veekogu süvendamist.

teha põhjalikke uuringuid, sh varasemast heitveereostusest tekkinud jääkreostuse hindamiseks. Juhul kui algatatakse Tánassilma veehoidla rajamise projekt, siis on põhjendatud turbamaardla kasutuselevõtt ning varude täielik ärakasutamine. Ilma Tánassilma veehoidla rajamiseta ei ole otstarbekas Tánassilma turbamaardla kasutuselevõtt. Pingu turbamaardla kasutamise võimalusi ei ole otstarbekas enne selgitada kui on lõppjärgus kaevandamine Parika kaeväljadel.

***Vahekokkuvõte:** Üldplaneeringuga täiendavaid mäetööstusmaa juhtfunktsiooniga alasid ei reserveerita, mis tähendab, et mäetööde mõju Saarepeedi valla loodusele ei ole oluline.*

4.4 Mõju hüdrograafilisele võrgule

Tehisveestiku osatähtsus on Saarepeedi vallas üsna suur, sest rõhuva enamuse vooluveestikust moodustavad kraavid ning ka Vālgita oja ülemjooks on süvendatud ja õgvendatud. Soo- ja soostunud metsade kuivendamiseks on rajatud küllalt tihe kuivendusvõrk, kuid kuivendatud metsad ei moodusta suuri metsamassiive. Uute kuivendussüsteemide ehitamise vajadus põllumaadele praktiliselt puudub. Kahepoolse veerežiimi reguleerimise (dreenniisutus) ja vihmutusüsteemide ehitamist seniajani ei ole ette näha.

Vāikeste vooluveekogude "esinduslikkus" sõltub praegusel ajal märgatavalt koprapaisutustest. Ojadel ja kraavidel, kuhu koprad on rajanud kõrged ja püsivad paisud, jääb vesi paisu taha ka minimaalse äravoolu korral ja nii näib oja või kraav suuremana ja rohkema veega kui tavalistes tingimustes. Kõige rohkem on koprapaisutusest mõjutatud Vālgita oja ning kuivendatud metsade kogujakraavid, mille hüdro-morfoloogiline seisund on seeläbi halvaks muutunud ega vasta EL Vee raamdirektiiviga sätestatud hea veekogu kvaliteedinõuetele. Põhjendatud on algatada Vālgita oja korrastamise projekt, mille käigus on võimalik likvideerida koprakahjustused, korrastada paisjärved ning paisrajatised.

Hinnang: Üldplaneeringuga seatavate arengueesmärkide saavutamine ei põhjusta veestiku täiendavat ümberkujundamist. Maaparandussüsteemide korrastamine saab toimuda maaparandushoiukavade alusel, mis ei ole määratud olulise keskkonnamõjuga tegevuseks.

Vooluveestikuga seoses on kõige tõsisem probleem nende hüdro-morfoloogilise seisundi parandamise vajadus, mis tuleneb koprahajustuste mõjust.

4.5 Sotsiaalmajanduslikud mõjud

Veevarustus, kanalisatsioon ja reoveepuhastus

Saarepeedi valla veevarustuse ja kanalisatsiooni ehitamise aluseks on valla Ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni arendamise kava aastaiks 2005–2017, mis võeti vastu Saarepeedi Vallavolikogu 6. jaanuari 2005.a. määrusega nr 23. Arengukava muudeti ja täiendati järgmisel aastal ning muudetud arengukava võeti vastu Saarepeedi Vallavolikogu 6. juuli 2006. a määrusega nr 14. Üldplaneeringu lahenduses on arvestatud ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni arengukavas esitatud ettepanekutega. Arengukava elluviimisega olulist keskkonnamõju ei kaasne.

Kõnesoleva üldplaneeringuga on määratud Saarepeedi vallas reoveekogumisalad, mis uute hoonestusaladega seoses on olulisemad Peetrimõisaa ja Karula uushoonestusalade jaoks. Edasiste detailplaneeringute koostamise lähtetingimuste koostamisel peaks arvestama ühiseveevärgi ka –kanalisatsiooni väljaehitamise mõlemas piirkonnas. Ühiskanalisatsiooni rajamisel on otstarbekas reovee suunamine Viljandi linna kanalisatsioonivõrku, mis eeldab ühiskanalisatsiooni projekteerimist, mida tuleb lugeda Saarepeedi vallas prioriteetseks keskkonnakaitse tegevuseks. Ühiskanalisatsiooni rajamine mõlemas arenduspiirkonnas välistab elamuehitusega seotud olulise keskkonnamõju avaldumise, sest asustustihedus on tagasihodilik.

Hinnang: *Üldplaneeringuga seatavate arengueesmärkide saavutamine ei põhjusta veevarustusega seotult täiendavat keskkonnamõju. Kvantitatiivne veepuudus on välistatud piisava põhjaveevaru ning tagasihoidliku tarbimise tõttu. Koostatud valla ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni arengukava annab konkreetseid lahendusvariandid veevarustuse ja kanalisatsiooni kaasajastamiseks. Ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni arengukava alusel antud planeeringulahendus on veekeskonda parandav tegevus.*

Õhusaaste ja müra

Saarepeedi vallas ei ole praegu ega teki ka üldplaneeringu rakendamise olulisi müraallikaid. Teedevõrgu rekonstrueerimise vajadus on seotud tolmuwabade katete rajamisega, mis ei ole keskkonnamõju hindamise teema. Üldplaneeringuga kavandatud Karula-Viljandi ning Saarepeedi-Viljandi kergliiklusteede väljaehitamise järel kujuneb jalgratturitele ohutu liiklusvõimalus mõlemast külakeskusest kuni Viljandi linnani.

Jäätmed

Saarepeedi valla territooriumil prügilaid ei ole ning üldplaneeringuga ei reserveerita jäätmekäitluse tarbeks maad. Erinevat liiki jäätmete käitlemine valla territooriumil toimub vastavalt valla jäätmehoolduseeskirjale. Ehitusloa väljastamise tingimuseks on kohustada jäätmevaldajat korraldama jäätmete üleandmist jäätmeluba omavale või jäätmeregistris registreeritud jäätmekäitlejale.

Hinnang: *käesolevaks ajaks välja kujunenud jäätmekäitus Saarepeedi vallas ei ole olulise keskkonnamõjuga tegevus ning üldplaneeringuga kavandatud tegevused ei muuda seda.*

4.6 Mõju kultuurmaastikele

Saarepeedi valla maakasutuse eripära arvestav maastikuline jaotus on välja kujunenud juba mõne sajandi eest. 20. sajandi põllumajandusmaa omaduste parandamine (maaparandus, kultuurtehnilised tööd, põldude massiivistamine) on ainult süvendanud põllumajandusmaastiku domineerimist. Looduslikud metsaalad toimivad kui puhversüsteemid põllumajandusmaastikele ning need on vajalikud kompensatsioonialad (puhversüsteemid) Sakala kõrgustiku iseloomulikus kultuurmaastikus. Üldplaneeringuga ei muudeta oluliselt vallas väljakujunenud asustuse ja infrastruktuuri arendamise põhisuundi. Arenduspiirkondadena nähakse eelkõige suuremaid külakeskuseid.

Saarepeedi valla kultuurmaastike põhijooned jäävad püsima ka lähemas tulevikus, sest

Üldplaneeringuga ei ole kavandatud põllumaa struktuurimuutusi. Põllumajandusliku maakasutusega alad jäävad ka edaspidi kasutusse, sest tegemist on piisavalt kõrge boniteediga põllumaadega. Olemasoleva väljakujunenud asustusstruktuuri säilitamine ja hajaasustuses elamuehitamisel vanade talukohtade taastamine on kooskõlas üleriigilise planeeringu Eesti 2010 eesmärgiga – asustusstruktuuri väärtuste säilitamine ja edasiarendamine. Kuigi planeeringuga on määratud eelistatavad asukohad kompaktse hoonestusega elamumaade jaoks, siis vald eelistab uute elamute püstitamisel endiste talukohtade kasutuselevõttu ning hajaasustuse struktuuri täiendamist. Nimetatud suund on soovitatav ka keskkonnakaitselistel kaalutlustel.

Hinnang: *Põhimõtte taastada hajaasustuses eeljärjekorras vanad talukohad aitab säilitada ja taastada vallale iseloomulikku hajaasustust, mis on omakorda kultuurmaastiku karkassiks.*

4.7 Miljööväärtuslike alade keskkonna hoidmine

Saarepeedi valla territooriumi miljööväärtusega alade määramine on küllaltki komplitseeritud teema. Ajaloolise põllumajandusega seotud miljööväärtusliku ja pärandkultuurmaastiku tuumikalaks on Karula mõisakompleks, mis aga tervikhoonestusega ei ole säilinud. Ajaloolise mõisahoonestuse lähedale on nõukogude perioodil rajatud tootmishooned, mistõttu Karula külakeskust ei saa vaadelda arhitektuurse tervikuna. Seepärast saab Saarepeedi vallas miljööväärtuslike kohtadena vaadelda üksikobjekte, mis on säilinud varasemast ajast ning annavad edasi ümbritseva keskkonnaga seotud ajaloolist miljööväärtust – hoonestusviisiga seotud miljööväärtus. Miljööväärtuslike alade määramise eesmärgiks ei ole uute kaitsealade loomine, vaid olemasolevatele püsiväärtustele ja tervikmõjule tähelepanu juhtimine ning konkreetsete tingimuste kaudu selle tervikmõju säilimisele kaasaaitamine.

Üldplaneeringus on miljööväärtusega alaks määratud **Väikemõisa mõis koos pargiga**. Arhitektuurilt on mõisahooned osalt juugendist mõjutatud saksapärase Heimatstiilis hoone, mis mõjub maaliliselt oma lähiümbruses. Hoonel on iseloomulikud detailid, näiteks võlvitud peasissekäik ja maja jõepoolset külge kujundav kõrge polügonaalne erker.

5. SOOVITUSED NEGATIIVSE KESKKONNAMÕJU VÄLTIMISEKS JA LEEVENDAMISEKS

Saarepeedi valla üldplaneeringu koostamisel on püütud maksimaalselt lähtuda keskkonnamõju seisukohalt olulistest printsiipidest. Detailplaneeringute koostamisel tuleb nendest lähtuda arvestades konkreetse planeeringuala looduslike tingimustega ning kavandatavate objektide mõjuga.

Kaitsealade territooriumil toimub maakasutus vastavalt kehtivatele kaitse-eeskirjadele ning sinna ei kavandata olulise keskkonnamõjuga tegevusi. Tegevuse kavandamisel kaitstavate loodusobjektidega piirneval alal tuleks võimaliku väärnimõistmise vältimiseks tegevuse algstaadiumis konsulteerida kaitsealuse loodusobjekti valitseja – Viljandimaa Keskkonnateenistusega.

Olulise ruumilise mõjuga objekt *Planeerimisseaduse* (RT I 2002, 99, 579) tähenduses on objekt, millest tingitud transpordikoormus, saasteainete hulk, külastajate hulk ja tooraine või tööjõu vajadus muutuvad objekti kavandatavas asukohas senisega võrreldes oluliselt ning mille mõju ulatub suurele territooriumile. Saarepeedi vallas võiksid potentsiaalsed olulise ruumilise mõjuga objektid olla taaskasutusse võetavad või uued suure mahutavusega (üle 200 LÜ) farmid. Olulise ruumilise mõjuga objekti kavandamisel on kohustuslik koostada detailplaneering ja viia läbi keskkonnamõju hindamine. Mittesoovitavate tööstusobjektide puhul võtta aluseks Keskkonnamõju hindamise ja juhtimissüsteemi seaduses (KeJS) § 6 lõige (1) olulise keskkonnamõjuga tegevuste loetelus toodud tootmistegevused. Loetelus toodud konkreetsete tootmisobjektide projekteerimisel tuleb nendele teha keskkonnamõju hindamine, mille käigus täpsustatakse vajalikud keskkonnanõuded.

6. SOOVITUSED KESKKONNASEIRE KORRALDAMISEKS

Keskkonnaseire korraldamist Eestis reguleerib eelkõige **Keskkonnaseire seadus**, mis võeti vastu 20. jaanuaril 1999. a. (RKs RT I 1999, 10, 154). Peale selle reguleerivad keskkonnaseire korraldamist viimastele alluvad, kuid väiksema seadusjõuga dokumendid, sh mitmesugused eeskirjad ja juhendid. Lisaks sellele on seiret käsitletud Keskkonnaministri määruses nr. 33 “Pinnaveekogude veeklassid, veeklassidele vastavad kvaliteedinäitajate väärtused ning veeklasside määramise kord”, Sotsiaalministri 2. jaanuari 2003. a määruses nr 1 “Joogivee tootmiseks kasutatava või kasutada kavatsetava pinna- ja põhjavee kvaliteedi- ja kontrollnõuded” EL Nitraadidirektiivis (91/676) ja Mageveekalade elupaikade direktiivis 78/659/EEC esitatud nõuete alusel.

KeHJS nimetab KSH aruande koosseisus ka strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega kaasneva olulise keskkonnamõju seireks kavandatud meetmete ja mõõdetavate indikaatorite kirjeldust. Siinjuures tuleb arvestada järgmist:

- 1) keskkonnamõju strateegilist hindamist tehakse erineva tasemega planeerimisdokumentidele. KeHJS kohaselt on strateegiline planeerimisdokument üleriigiline, maakonna- ning üld- või detailplaneering ja strateegiline arengukava. Kõigil nimetatud planeerimistasanditel on seire käsitlemise vajadus erinev – oluline on seda teha detailplaneeringute puhul, kus keskkonnamõju võib hinnata sedavõrd detailselt, et KSH aruande alusel saab väljastada keskkonnalubasid. Valla üldplaneeringu puhul on seire käsitlemise vajadus kordades väiksem kui detailplaneeringutes ja seotud konkreetsete, keskkonda mõjutavate tegevuste läbi, tavaliselt infrastruktuuri objektide kaudu, millele väljastatakse keskkonnaload. Keskkonnalubades fikseeritakse omakorda seirevajadus ja kohustus.
- 2) Keskkonnaseire seadus sätestab, et kohaliku omavalitsuse keskkonnaseire aluseks on valla või linna keskkonnaseire programm. Saarepeedi vallas vastavat programmi ei ole koostatud ja üleüldse on Eestis seniajani kohaliku omavalitsuse seire korraldatud tagasihoidlikul määral ning esindatud peamiselt joogivee ja heitvee seirega.

Kohalikud omavalitsused peavad tegema keskkonnaseiret neile seadusega pandud ülesannete täitmiseks või oma töö korraldamiseks. Praeguses sotsiaal-majanduslikus olukorras enamik omavalitsusi ei ole valmis nende tööde finantseerimiseks. Kohaliku seire juurutamine on

pikaajaline protsess, mis peaks algama eesmärgipäraste ülesannete selgitamisest. Pärast seda kui kohalikul tasandil tunnetatakse seire korraldamise vajadust, hakatakse sellega ka tegelema. Eeltoodust tulenevalt ei ole võimalik käesolevas KSH aruandes esitada Saarepeedi valla seireprogrammi analüüsi ega koostada seireprogrammi ennast.

Saarepeedi vallas on rakendatud riiklike asutuste poolt järgmised seireliigid:

- 1) joogiveeseire (Tervisekaitsetalitus);
- 2) heitveeseire, sh riiklik kontrollseire (Viljandimaa Keskkonnateenistus).

Mõlema seireliigiga jätkatakse ka edaspidi väljakujunenud seirenõuete kohaselt. Vajalik on ajutise uurimuslikku seire rakendamine, mida võidakse teha ka siis, kui tahetakse kindlaks määrata näiteks põhjavee või veekogu reostumise ulatust ja põhjusi ning saada teavet reostuse tagajärgede likvideerimiseks vajalike meetmete rakendamiseks. Niisugust seireviisi tuleb rakendada vajaduse ilmnemisel.

Mistahes seiret tuleb läbi viia Keskkonnaseire seaduses sätestatud korras, mida on täpsustatud alamate seadusaktidega ning juhenditega. 1999.a. vastu võetud Keskkonnaseire seadus sätestab seire korralduse, saadud andmete hoidmise ja töötlemise korra ning seire tegijate ja kinnisasja omanike või valdajate vahelised suhted. Seadusest tulenevalt peab seire meetodika kõigil seire tasemetel või mistahes objektide puhul tagama statistiliselt usaldatava andmestiku kogumise, sest vastasel korral pole nende andmetega midagi teha, kuna nende põhjal tehtud järeldustel puudub usaldusväärsus.

Ühtlasi tuleb arvestada asjaoluga, et seire korraldamisel saaks püstitada võimalikult reaalsed abinõude programmid. Saadud kogemus peaks võimaldama vältida võimatute eesmärkide võtmist ja ülemääraseid kulutusi formaalsete nõudmiste täitmiseks. Keskkonnaeesmärkidel baseeruvad süsteemsed seiremeetmete kavad on vajalikud EL abiprogrammide edukaks rakendamiseks. Seire jätkamine on vajalik ka sellisel juhul, kui keskkonnakomponentide seisund langeb kokku seatud eesmärkidega. Viimasel juhul on seire jätkamine reostust vältiva ja keskkonnaseisundit hoidva tegevuse kontrolliks.

Saarepeedi valla üldplaneeringu elluviimise juures on oluline lähtuda väljatöötatud maakasutuspõhimõtetest ja tingimustest, mistõttu planeeringu seire sisuks on tagada vallas kavandatu vastavus nimetatud põhimõtetele ja tingimustele. Seire üldplaneeringu elluviimise ja KSH-s esitatud keskkonnakaitseliste leevendusmeetmete rakendamise üle toimub läbi detailplaneeringute, ehitusprojektide, -lubade ja –järelvalve kohaliku omavalitsuse poolt. Sellele lisandub riiklike asutuste (Keskkonnainspeksioon, Viljandimaa Keskkonnateenistus, Tervisekaitsetalitus) seirega seotud tegevus, mille tulemusi saab Saarepeedi vallavalitsus kasutada vastavalt Keskkonnaseire seadusele. Saarepeedi valla üldiste ruumilise arengusuundade kaasajastamiseks on oluline üldplaneeringu iga-aastane ülevaatamine. Juhul kui arengusuunad on oluliselt muutunud, on vajalik algselt üldplaneeringu muutmine. Nimetatud seirealane tegevus on vajalik ka valla elanikelt sotsiaalse tagasiside saamiseks, mis omakorda võimaldab hinnata elanike rahulolu või vastuseisu üldplaneeringus kavandatud tegevuste rakendamise suhtes.

7. ALTERNATIIVSED VARIANDID

7.1. Alternatiivsete arenguvariantide valik

Saarepeedi valla arengustsenaariumite valimise üldiseks põhimõtteks on Viljandi maakonnas toimuvad rahvastiku, majanduse ja sotsiaalsed muutused, mis on ajendatud Eesti ühiskonna muutustest tervikuna. Saarepeedi valla kui Viljandimaa ühe väikseima valla arengut mõjutavatest muutustest on olulisemad järgmised:

- 1) põllumajandusliku tootmise vähenemine;
- 2) ühistranspordi olulisuse vähenemine;
- 3) puhkealade ja puhkekohtade kasutamise laienemine;
- 4) keskkonnakaitsenõuete karmistumine;
- 5) turismiteenuste tarbimise kasv.

Valla ruumilise arengu seisukohalt tuleb arvestada eespool nimetatud muutustest tulenevate

positiivsete ja negatiivsete aspektidega ning saavutada üldplaneeringu näol kokkulepe erinevate huvigruppide ja osapoolte vahel, kuidas valla arengueesmärke ellu viia. Erinevate huvigruppide ja osapoolte seisukohad tulevad tavaliselt kõige selgemini esile üldplaneeringu ja selle KSH avaliku menetlemise käigus, millega arvestasid nii tellija (Saarepeedi vallavalitsus), planeeringu koostaja kui ka keskkonnamõju strateegilise hindamise läbiviijad. Kuna üldplaneeringu ja selle KSH avalikustamise käigus ükski huvigrupp või osapool oma seisukohti ei avaldanud, siis alternatiivvariantide valiku aluseks olid vallavalitsuse, planeeringu koostaja ning KSH läbiviijate omavahelised arutelud.

Käesolevate alternatiivide valiku aluseks on ühelt poolt KeHJS poolt ära määratud 0-alternatiivi arvestamine ning üldplaneeringu koostamise võimalike põhimõtteliste meetodiliste erinevuste arvestamine (I ja II alternatiiv). Alternatiivide valiku põhjuseks on omavalitsuse (nii vallavolikogu kui ka vallavalitsus) vajadus suunatud arengu ning terviklike ruumiliste arengusuundade ja –põhimõtete järele. Viimased peavad arvestama valla olemasolevat ruumistruktuuri ja selle võimalikke muutusi ning valla arengueeldusi ja kitsaskohti. Valla arengut läbi üldplaneeringu on võimalik korraldada põhimõtteliselt kahel erineval viisil:

- 1) looduslike, majanduslike ja sotsiaalsete tegurite vastastikust koosmõju arvestades, mis tähendab polüfunktsionaalset ruumikäsitlust ning erinevate maakasutusviiside omavahelist seostamist;
- 2) väga täpselt ruumilist arengut ära määrates – valla territooriumi osade monofunktsionaalse arendamise põhimõtte rakendamist.

Esimesena märgitud olukord tähendab alternatiivi I, mida on ka tegelikult rakendatud. Teine variant tähendab alternatiivi II, mille rakendamist planeeringu koostamise ning KSH läbiviimisel kaalutleti, kuid loobuti sellest valla mitmekesise ruumilise arendamise eesmärgil. Seega alternatiivvariantide valikul ja analüüsil kasutati eksperdihinnagu meetodit. Käsitletud alternatiivide tugevad ja nõrgad küljed on toodud alljärgnevas analüüsis ning hinnangu kokkuvõtlikud tulemused on esitatud tabelis 6.

7.2. Alternatiivsete variantide võrdlus

Alternatiiv I – üldplaneeringus lähtutakse polüfunktsionaalse ruumilise arengu printsiibist, kus tagatakse valla iga piirkonna mitmekesine areng. Ei planeerita ainult elamu- ja tootmisalasad, vaid rõhku pööratakse ka rohealade säilimisele puhketsoonidena, vabaaja veetmise võimaluste loomisele ning sotsiaalobjektide rajamisele kooskõlas elamualade planeerimisega ja potentsiaalse elanike arvuga tulevikus. Täpsustatakse maa-alade sihtotstarbed ning ehitus- ja projekteerimistingimused. Arvestatakse loodus- ja keskkonnakaitse nõudeid ning vajadusi, kuid ignoreerimata sealjuures kohalike elanike esmaseid vajadusi, kuid tehes seda viisil, et oleks tagatud keskkonnaeesmärkide saavutamine, sh sotsiaalses tähenduses.

Alternatiiv II – Saarepeedi vallale kehtestatakse üldplaneering, milles on määratletud maa-alade ühetaolised funktsioonid (sihtotstarbed). Tagatud on valla kindlasuunaline väga täpselt determineeritud ruumiline areng, mis normatiivsete abinõude rakendamise tulemusel aitab vähendada negatiivseid mõjusid looduskeskkonnale ning maastikuilmele. Sellegipoolest toimub valla areng suhteliselt monofunktsionaalsena, kuna ei arvestata piirkondade erisusi ning elanikkonna huvide võimalikke muutusi ning seega ei tagata mitmekülgset arengut kogu valla ulatuses. Näiteks elamu- ja tootmisalade puhul on täpsustatud ehitustingimused ning hoonete projekteerimistingimused, kuid paratamatult jääb arvestamata vajalik kooskõla ümbritseva keskkonnaga. Kokkuvõttes võivad sel juhul tekkida konfliktid keskkonnakaitse eesmärkide suhtes ning soovitud lõpptulemus võib jääda saavutamata. Koondtulemused kahe alternatiivvariandi võrdlemise kohta on esitatud tabelis 14.

Tabel 14. Saarepeedi valla üldplaneeringu alternatiivvariantide keskkonnakaitseline võrdlus. 0-alternatiivi ei ole hinnatud, sest selle rakendamise välistab lehtiv seadusandlus.

Näitaja	Alternatiiv-I	Alternatiiv-II
Maa sihtotstarbe muutused	2	1
Maastiku mitmekesisus	2	0
Bioloogiline mitmekesisus	1	0
Mõju taimestikule	0	0
Mõju loomastikule	0	0

Mõju populatsioonidele ja kooslustele	0	0
Mõju Natura 2000 aladele	0	0
Mõju pinnasele	0	0
Mõju veele ja veekogudele	0	0
Mõju välisõhule	0	0
Mõju jäätmetekkele	0	0
Mõju kultuuripärandile	0	0
Mõju inimese tervisele	1	1
Mõju inimese sotsiaalsetele vajadustele	2	1
Mõju inimeste varale	0	0
KOKKU	8	3

Märkus: kasutatud hindamiskaala on esitatud KSH programmis tabelis 1.

Esitatud analüüsist selgub, et Saarepeedi valla jaoks on sobivam polüfunktsionaalse ruumikorralduse stsenaarium (alternatiiv-I) kui jäik planeeringulahendus. Rakendatud planeeringulahenduse korral on paremini võimalik arvestada nii majanduslikke, sotsiaalseid kui ka seadusandluse muutusi. Viimane on eriti oluline keskkonna- ja looduskaitse vallas, kus on tegemist suhteliselt kiiresti muutuva seadusandlusega. Alternatiiv-II rakendamise korral võivad kujuneda vastuolud (probleemid) keskkonnamärkidega ruumilise arengu enda käigus ning oodatust varem võib tekkida vajadus üldplaneeringu korrigeerimiseks. Kaitstavate loodusobjektide puhul I ja II alternatiivi rakendamise korral loodus- ja keskkonnakaitselisi erinevusi ei avaldu, sest mõlemal juhul tuleb lähtuda õigusaktidega kehtestatud nõuetest. Mõlema võrreldud variandi korral valla üldplaneeringu rakendamisel keskkonnale olulist mõju ei avaldu.

Null-alternatiiv – Saarepeedi vallale ei kehtestata üldplaneeringut. Selle tagajärjel arendustegevuses puuduvad kogu valda hõlmavad kindlad arengusuunad. Ruumilist arengut on võimalik suunata maakonnaplaneeringu, detailplaneeringute ning arengukavade kaudu. Tegelikult 0-alternatiivi rakendamine ei ole võimalik, sest vastavalt Planeerimisseadusele on kõik omavalitsused kohustatud koostama ja kehtestama oma territooriumi üldplaneeringu.

KOKKUVÕTE

Saarepeedi valla üldplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise viis läbi ekspertgrupp Arvo Järveti juhtimisel. Üldplaneeringu KSH eesmärgiks on planeeringulahenduse vastavuse hindamine valla keskkonningimustele. Planeeringuga kavandatavast tegevusest tulenevat mõju hinnati üldplaneeringu koostamise käigus ja selle avalikustamine toimub koos üldplaneeringu avalikustamisega.

Saarepeedi valla üldplaneeringu juhtmotiiviks on valla elanikele soodsate elu- ja puhketingimuste loomine. Kavandatud maakasutuse muutused ei mõju väljakujunenud valla ruumilisele struktuurile negatiivselt. Hinnatav üldplaneering käsitleb piisava põhjalikkusega muinsuskaitse ja miljööväärtusega alasid. Käesolev Saarepeedi valla üldplaneering loob eelkõige eeldused olemasolevate ja uute alade paremaks kasutamiseks lähtuvalt juba välja kujunenud ehitus- ja maakasutustraditsioonidest. Positiivne on eeldatav majandusliku arengu intensiivistumine ja kohaliku tööhõive suurenemine, mistõttu elamistingimuste paranemisega suureneb teenuste pakkumine ja investeringute tulek valda ning tõuseb ka elukeskkonna kvaliteet üldiselt.

Konkreetsete tulevikus rajatavate objektide tehniliste lahenduste andmine polegi üldplaneeringu ülesanne ning seepärast ei pea ega saagi KSH detailsemalt käsitleda alles hiljem selguvatest tehnilistest üksikasjadest või ehitustööde tegemisest olenevaid keskkonnamõjusid. Selliste objektide nõuetekohane keskkonnamõju hindamine tehakse kas detailplaneeringu või projekti staadiumis.

KSH käigus selgusid järgmised tulemused:

1. Valla piiresse jäävaid kaitsealasid ja -objekte planeeringu elluviimine otseselt ei mõjuta; mõju rohevõrgustiku aladele ning väärtuslikele maastikele ei ole oluline. Soovitus endiste talukohtade kasutamiseks elamuehituseks teenib kultuurmaastiku säilitamise ja taastamise eesmärki, mis haakub pärandkultuurmaastiku säilitamise eesmärkidega.
2. Väikemõisa uuselamuala on tegelikult Viljandi linna põhjaosa elamupiirkonna loogiline jätkamine, mis lähtub koha soodsatest loodus- ja infrastruktuuri tingimustest

elamuehituse jaoks.

3. Saarepeedi valla hajaasutus on valla iseloomuliku pärandkultuurmaastike element. Üldplaneeringuga kavandatud maakasutus järgib juba väljakujunenud maastikstruktuuri ja väärtustab säilinud pärandmaastikku.
4. Maa-asustuse laienemine/taastamine tuleb suunata esmajoones põlistele asutusaladele, eelistades endisi talukohti, mis on elamiseks ka sobivamad.
5. Saarepeedi vallavalitsuse oluliseks tegevuseks pärandkultuurmaastiku säilitamisel tuleb pidada mõisate ning mõisapargi korrastamist ja põlistalude hoonestuse säilitamisele kaasaaitamist.
6. Vajalik on teha valla territooriumil säilinud palkhoonete ja maakivist hoonete inventeerimine, et luua põhjendatud alused nende säilimisele ja hooldamisele kaasaaitamiseks. Näidiseks koostada õueplaanid nende talude kohta, kus hooned ja rajatised moodustavad ühtse terviku.
7. Veekogudele ja põhjaveele valla üldplaneeringu elluviimine olulist keskkonnamõju ei avalda. Kvantitatiivne veepuudus on välistatud piisava põhjaveevaru ning tagasihoidliku tarbimise tõttu.
8. Edasiste detailplaneeringute koostamise lähtetingimuste koostamisel peaks arvestama ühiväärangi ka –kanalisatsiooni väljaehitamise vajadusega Väikemõisa uuselamuapiirkonnas ning Karula elamuehitusalal.
9. Üldplaneeringu elluviimine on positiivse sotsiaalse mõjuga. Arvestatud on kõigi sotsiaalsete gruppide huvisid ja vajadusi.
10. Kehtiva Planeerimisseaduse kohaselt peavad kohalikud omavalitsused kehtestama üldplaneeringu, mistõttu 0-alternatiivi ei saa pidada reaalseks alternatiiviks ja seda sisuliselt ei analüüsitud KSH läbiviimise käigus.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et üldplaneering ja selle maakasutusstrateegia elluviimine parandab senist olukorda ning suurendab kontrolli vallas toimuva üle. Lähtudes sellest võib tõdeda, et Saarepeedi valla üldplaneeringu elluviimine ei too kaasa olulisi negatiivseid keskkonnamõjusid, kui arvestatakse kõikide kehtivate keskkonnakaitseliste nõuete ja heade

tavadega. Käsitletav Saarepeedi valla üldplaneering on olemuselt keskkonnasõbraliku suunitlusega, kus on pööratud suurt rõhku keskkonna- ja looduskaitse küsimustele. KSH aruandes esitatud materjal on peamiselt täienduseks planeeringumaterjalile. Keskkonnakaitse soovitused planeeringu elluviimisel lähtuvad võimalikult parima lahenduse saamise põhimõttest.

LISAD

1. Saarepeedi Vallavolikogu 11. mai 2006.a. määrus nr 10 valla üldplaneeringu ja selle KSH algatamise kohta.
2. KSH programmi koosoleku protokoll ja osavõtjate registreerimise leht.
3. Viljandimaa Keskkonnateenistuse juhataja 5. veebruari 2008.a. korraldus nr 325 KSH programmi heaks kiitmise kohta.
4. Viljandimaa keskkonnateenistuse 5. veebruari 2008.a. kiri nr 43-11-4/3734-3 KSH programmi heakskiitmise korralduse saatmise kohta.
5. KSH programm.
6. KSH aruande avaliku arutelu koosoleku protokoll ja osavõtjate registreerimise leht.
7. Viljandimaa Keskkonnateenistuse 25.09.2008.a. kiri nr 43-11-4/3734-5.
8. Vastus Viljandimaa Keskkonnateenistuse 25.09.2008.a. kirjale nr 43-11-4/3734-5.